AZG
armenian newspaper

Ապրիլ 22
1992
Չորեքշաբթի

Եռօրյա թերթ
Բ տարի, թիվ 30 (122)
Գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետության 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 SULA SU

Զավթվել է Անդրկովկասի ամենամեծ հակաօդային պաշտպանության կենտրոնը

Երեկ Ադրբեջանի Մինգեչաուրի շրջանում գտնվող ԱՊՀ-ի զինված ուժերին պատկանող հակաօդային պաշտպանության վարչության բրիգադային կենտրոնի վրա են հարձակվել ադրբեջանական զինված խմբեր, որոնք վնասել են կենտրոնի անձնակազմին եւ գրավել այնտեղ պահվող ողջ հրազենը: Հայտնի է, որ գրավված կենտրոնը Անդրկովկասի ամենամեծ հակաօդային պաշտպանության կենտրոններից մեկն է եւ ժամանակին ծառայել է ԽՍՀՄ արեւելյան շրջանների պաշտպանության համար:

ԼՂՀ-ի պաշտպանության կոմիտեի տվյալներով, նույն օրը ադրբեջանցիները այդ կենտրոնից բռնագրաված C-75 զենիթային հրթիռներ են արձակել Ստեփանակերտ մարդասիրական օգնություն առաքող օդանավի վրա: Սակայն հրթիռները պայթել են՝ չհասնելով նպատակին: ■

Աշխատանքային այց Մ. Նահանգներ եւ Կանադա

Կիրակի, ապրիլի 19-ին, աշխատանքային այցով Նյու Յորք ժամանեցին Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի պատգամավորներ, ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության անդամներ Վիգեն Խաչատրյանն ու Պետրոս Քաջախյանը, ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության հրավերով:

Մ. Նահանգներում եւ Կանադայում իրենց տասնօրյա կեցության ընթացքում նրանք բազմաթիվ հանդիպումներ կունենան Նյու Յորքում, Բոստոնում, Մոնրեալում, Օտտավայում, Տորոնտոյում, Դետրոյտում, Լոս Անջելեսում, Վաշինգտոնում եւ Ֆիլադելֆիայում, հրապարակային դասախոսություններ եւ ասուլիսներ կունենան տեղի հայ համայնքների համար, ինչպես նաեւ տեսակցություններ ամերիկյան Սենատի եւ Ներկայացուցիչների տան անդամների, Կանադայի խորհրդարանի անդամների, Լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության ղեկավարների, մամուլի ներկայացուցիչների հետ: ■

ՑՈՒԴԵՐՈՒՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԴԵՄ ՀՐԱՀՐՎԱԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Երեւանում կբացվի Հունաստանի դեսպանատունը

Աթենք, 20 ապրիլի (ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ-ի թղթակից Վլադիմիր Մալիշեւ)

Հունաստանի արտաքին գործերի փոխնախարար Վիրգինիա Ցուդերուն հանդես է եկել «Լեռնային Ղարաբաղում հայ ժողովրդի պայքարին» աջակցությամբ: Նա ելույթ է ունեցել Աթենքում կիրակի օրը կայացած ժողովում, որը նվիրված է եղել թուրքերի կողմից հայ ժողովրդի դեմ կազմակերպված եղեռնի 77-ամյակին:

Գազանային եղեռնից 77 տարի անց, ասել է փոխնախարարը, հայ ժողովուրդը նորից դարձավ արյունալի պատերազմի զոհ, որը դատապարտվում է միջազգային հանրության կողմից: Հայ ժողովրդի ողբերգությունը վերջապես պետք է դադարեցվի: Արտահայտելով իր աջակցությունը Հայաստանին, Վ. Ցուդերուն հաղորդեց, որ շուտով Երեւանում կբացվի Հունաստանի դեսպանատունը: ■

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ապրիլի 24-ին, ժամը 11-ին Անկախության հրապարակում տեղի կունենա Մեծ եղեռնի 77-րդ տարելիցին նվիրված հանրահավաք: Հանրահավաքից հետո, ժամը 12-ին՝ երթ դեպի Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիր:

Կուսակցությունների եւ հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների նախաձեռնող խումբ

Պատանդների ճակատագիրն անհայտ

Մարաղայում պատանդ վերցված 52 պատանդներից 49-ի ճակատագիրը դեռ անհայտ է: Օրերս հայկական կողմին են վերադարձել 2 երեխա եւ մեկ կին: Պատանդների թվում են 9 երեխա, 27 կին եւ 86-ամյա ծերունի: «Սնարք»

Օզալը մեկնելու է ԱՄՆ

Թուրքիայի նախագահ Օզալը մեկնելու է Մ. Նահանգներ, որտեղ հանդիպում կունենա նախագահ Ջորջ Բուշի, պետքարտուղար Բեյքերի եւ Ամերիկայի այլ պատասխանատուների հետ: ԱՄՆ-ում նա կենթարկվի բժշկական քննությունների:

Օզալը երեկ Անկարայում ընդունեց Դուգլաս Հըրդին, նրա հետ արծարծելով Հյուսիսային Իրաքի քրդերին արեւմտյան օգնության շարունակման հարցը, որի ժամկետը լրանում է առաջիկա հունիսին: Օզալը բարձրացրեց նաեւ Բոսնիա-Հերցեգովինայում դաժան վերաբերմունքի ենթարկվող «իսլամ-թուրքերի» հարցը: ■

Բոսնիա-Հերցեգովինայում կռիվները չեն դադարում

Բոսնիա-Հերցեգովինայի մայրաքաղաք Սարաեւոյի ծայրամասերում անցնող երեք օրերին սերբ զինյալները շարունակեցին տեղավորվել, կրակի տակ պահելով քաղաքի կենտրոնը, որտեղ նշանառուի կրակից երեկ սպանվեց առնվազն երկու մարդ: Ռոյթերի համաձայն, Մ. Նահանգներն ու Եւրահամայնքի երկրները մտադիր են խստացնել դիվանագիտական հարաբերությունները Հարավսլավիայի հետ, բողոքելու համար մեծամասնությամբ սերբ զինվորներից բաղկացած բանակի գործունեության դեմ: Որեւէ քայլ կատարելուց առաջ, սակայն, երեկ Բոսնիա-Հերցեգովինա ժամանեց լորդ Քերինգտոնը, ծանոթանալու իրավիճակին: ■

Մոջահեդները կկազմեն հաջորդ կառավարությունը

Աֆղանստանի կառավարությունը, որ նախագահ Նաջիբուլլայի փախուստից հետո գլխավորում է Աբդուրահիմ Հաթեֆը, անցնող երեք օրերին անուղղակի բանակցություններ էր վարում Քաբուլը շրջապատած մոջահեդների հետ, մայրաքաղաքի վրա վերջիններիս արշավանքը կանխելու եւ երկրի ապագա ղեկավարման շուրջ նրանց տեսակետները պարզելու նպատակով: Այդ բանակցություններում գլխավոր դերն է կատարում ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի հատուկ բանագնաց Բենոն Սեւանը, որ երկուշաբթի օրը կառավարական բանակին՝ եւ մոջահեդներին հրադադարի կոչ անելուց հետո հայտարարեց, թե մոջահեդները կարող են կազմել երկրի ապագա կառավարությունը: Հայազգի դիվանագետը երեկ առավոտ դուրս եկավ մայրաքաղաքից, խոստանալով երեկոյան վերադառնալ: Քաբուլում գտնվող լրագրողների կարծիքով, նա հանդիպելու է մոջահեդներից ամենաուժեղ զորախմբի ղեկավար Ահմեդ Շահ Մասուդի հետ, որ նկատվում է ապագա կառավարության ամենահավանական նախագահը: Հաստատելով ՄԱԿ-ի բանագնացի միտքը, Աբդուրահիմ Հաթեֆը երեկ հայտարարեց սակայն, որ ինքը դեմ է կառավարության դեկը մոջահեդ մի խմբի ղեկավարի հանձնելուն եւ թե Մասուդը պետք է գործակիցներ գտնի մրցակից զորախմբերի ղեկավարներից:

Մյուս կողմից, Նոր Դելիում երեկ ավարտվեցին նախագահ Նաջիբուլլային ընդունելու աշխատանքները: Քաբուլում ՄԱԿ-ի ներկայացուցչությունում ապաստանած Նաջիբուլլայի ընտանիքն արդեն գտնվում է այնտեղ: ■

Հայաստանը ՄՎՀ-ի անդամ

Ապրիլի 21-ին Հայաստանի խորհրդարանն ընդունեց Միջազգային վալյուտային հիմնադրամ եւ վերակառուցման ու զարգացման համաշխարհային բանկ մտնելու մասին օրենք: Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին հաղորդեց Հայաստանի էկոնոմիկայի փոխնախարար Լեւոն Բարխուդարյանը, Հայաստանի համար անդամակցության վարձը կազմում է 50 միլիոն դոլլար: Դրա հետ մեկտեղ, նշեց Բարխուդարյանը, ՄՎՀ-ի անդամ դառնալուց հետո Հայաստանը կստանա երկարաժամկետ վարկեր 200-250 միլիոն դոլլարի չափով: ՄՎՀ-ի անդամ դառնալու հարցը պետք է քննարկվի ապրիլի 27-ին: Փոխնախարարի խոսքերով, ոչ մի խոչընդոտ չկա, որպեսզի հանրապետությունը միանա այդ երկու միջազգային կազմակերպություններին: ■

Արցախում հրետակոծությունները շարունակվում են

Անհանգիստ վիճակ Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում

Լեռնային Ղարաբաղի պաշտպանության կոմիտեի մամուլի կենտրոնը հաղորդեց, որ ապրիլի 20-ի ամբողջ օրվա ընթացքում Շուշիի կողմից հրետակոծվել է Ստեփանակերտը: Մեկ բնակիչ զոհվել է, մեկը վիրավորվել: Կան ավերածություններ: Նույն օրը ադրբեջանցիները զրահատեխնիկայի աջակցությամբ հարձակվել են Քարինտակ գյուղի վրա, սակայն հարձակումը հետ է մղվել: Ապրիլի լույս 21-ի գիշերը շարունակվել է գյուղի հրետակոծումը:

Կան զոհեր եւ վիրավորներ Ասկերանի եւ Մարտունու շրջաններում:

Իրենց հերթին, ադրբեջանական աղբյուրները հաղորդեցին, թե իբր ապրիլի լույս 21-ի գիշերը Ղազախի շրջանում ականանետներից հրետակոծվել են Հայաստանի հետ սահմանակից բնակավայրերը: Զոհվել են 2 հոգի: Ռմբակոծման են ենթարկվել Թովուզի, Թեր-Թարի, Աղդամի, Ֆիզուլիի եւ Ջեբրայիլի շրջանների գյուղերը:

Այլ աղբյուրներից մեզ հայտնի դարձավ, որ գիշերվանից մինչեւ հիմա հարաբերական խաղաղություն է Տավուշի սահմաններում: Երեկ երեկոյան վերադարձել են պատանդ վերցված մեկ երիտասարդի: Մյուս պատանդների համար բանակցությունները շարունակվում են:

Մյուս կողմից, ապրիլի 20-ի երեկոյան ժամը 19:30-ից սկսած, գնդակոծության է ենթարկվել Արծվաշեն գյուղը: Գյուղի վրա ընկել է 17 հակակարկտային արկ: Արծվաշենի ճանապարհը փակված է ադրբեջանցիների կողմից, ավտոմեքենաներ չեն աշխատում: Վիրավորվել են գյուղի երկու բնակիչ, կան ավերածություններ: Այժմ հարաբերական դադար է տիրում:

Գորիսում երեկ առավոտյան 4:30-ից սկսվել է Խնձորեսկի գնդակոծությունը, որը շարունակվում է մինչեւ հիմա: Կան ավերածություններ: Բնակչությունը խուճապի մեջ է: Հայկական կողմից պատասխան կրակ չի բացվել:

Նոյեմբերյանի, Իջեւանի, Արարատի, Սիսիանի, Եղեգնաձորի, Վայքի, Ջերմուկի, Կապանի, Մեղրու շրջաններում հարաբերական խաղաղություն է, սակայն բոլոր սահմանամերձ գոտիներում նկատվում են թշնամու մեծ կուտակումներ, հաղորդում են մեր աղբյուրները: ■

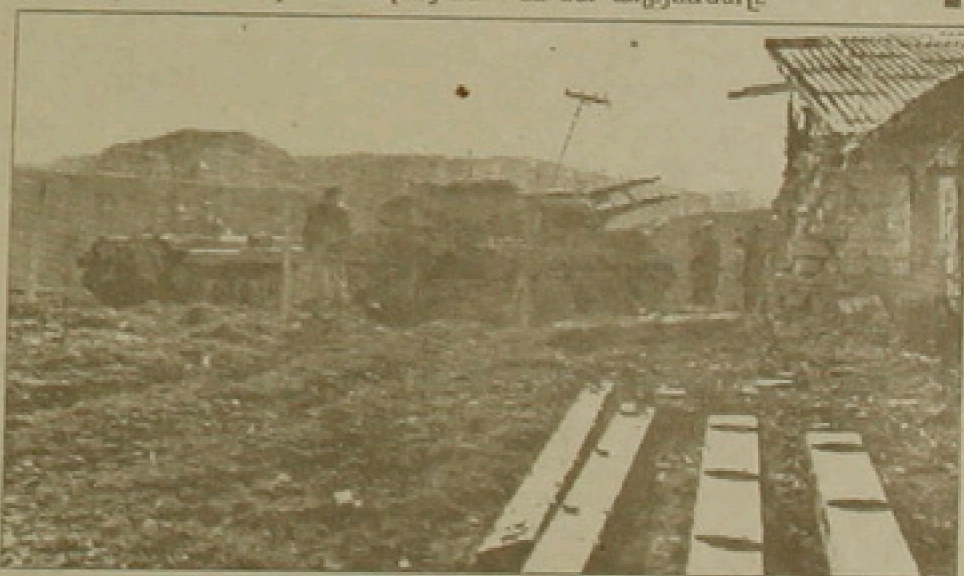

Մոսկվայում Իսրայելի դեսպանը ժամանեց Երեւան

Այսօր սպասվում է դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատում Հայաստանի եւ Իսրայելի միջեւ

Երեկ ուշ երեկոյան Երեւան ժամանեց Ռուսաստանի Ֆեդերացիայում Իսրայելի լիազոր եւ արտակարգ դեսպան պրն. Արյե Լեւինը կնոջ եւ ուղեկցող անձանց հետ: Այսօր առավոտյան պրն. Լեւինը հանդիպելու է Հայաստանի արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանի հետ: Սպասվում է, որ այդ հանդիպումը կավարտվի Հայաստանի Հանրապետության եւ Իսրայելի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատմամբ: Հիշեցնենք, որ Իսրայելը Միջին Արեւելքի առաջին պետությունն էր, որը ճանաչեց Հայաստանի անկախությունը եւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու պատրաստակամություն հայտնեց: Պրն. Լեւինը հանդիպումներ կունենա նաեւ Հայաստանի Հանրապետության որոշ բարձրաստիճան ղեկավարների հետ: Իսրայելցի հյուրերը կայցելեն նաեւ Երեւանի տեսարժան վայրերը: Պատվիրակությունը կմեկնի Երեւանից ապրիլի 24-ի երեկոյան: ■

Բանակցությունները հետաձգվում են

Բանակցությունները Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի պետական պատվիրակությունների միջեւ Սեւծովյան նավատորմի վերաբերյալ հետաձգվել են մինչեւ ապրիլի 29-30-ը: Այդ մասին երեկ Մոսկվայում կայացած մամուլի ասուլիսում հաղորդեց Ռուսաստանի պատվիրակության անդամ, հատուկ հանձնարարություններով դեսպան Յուրի Դուբինինը: Նա ժամկետի հետաձգումը բացատրեց այն բանով, որ անհրաժեշտ է ավելի հիմնովին նախապատրաստել քննարկվող փաստաթղթերը: ■

Նիդերլանդներից ժամանած պատվիրակությունը քննարկեց Ղարաբաղի հարցը

Ապրիլի 20-ի երեկոյան Երեւան է ժամանել Նիդերլանդների թագավորության արտգործնախարարի հատուկ բանագնաց, հատուկ հանձնարարություններով դեսպան պրն. Չ. Քրյոները: Նրան ուղեկցում են Նիդերլանդների արտգործնախարարության եւրոպական բաժնի պատասխանատու Հ. Շեյփերը եւ Մոսկվայում Նիդերլանդների դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Ֆ. Թիմմերմանը: Երեկ պրն. Քրյոները հանդիպեց Հայաստանի Հանրապետության արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանի հետ: Քննարկվեցին տնտեսական համագործակցության, հիմնականում Հայաստանին էներգետիկ ճգնաժամից դուրս բերելու մասին, արցախյան խնդիրը ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում, ինչպես նաեւ հայ դիվանագետներին Հոլանդիա գործուղելու մասին հարցեր: Պատվիրակությունը հանդիպեց նաեւ Գերագույն խորհրդի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի հետ: Հիմնական խոսակցությունը ծավալվել է Արցախի հարցի շուրջ, նրանց հետաքրքրել են նաեւ Հայաստանի խորհրդարանի կուսակցական խմբակցությունները:

«Արցախի հարցի նկատմամբ նրանց դիրքորոշումը նման էր ԵԱՀԽ-ի փետրվարի 28-ի նիստի որոշմանը, ասաց Շավարշ Քոչարյանը: Այդ բանաձեւում կա մի հստակ միտում. անտեսել ԼՂՀ-ի ժողովրդի կամքը, որն անց է կացրել հանրաքվե, հռչակել անկախություն: Խոսքը գնացել է ինչ-որ մի պետության կազմում ազգային փոքրամասնության մասին: Այստեղ կա եւս մի կետ. հարգել ներքին սահմանները»:

Շավարշ Քոչարյանը նշեց, որ խոսելով ազգային փոքրամասնությունների իրավունքի մասին, իրականում ոտնահարվում է ազգերի ինքնորոշման անքակտելի իրավունքը: ■

Մարդասիրական օգնություն Իրանից

Երեկ երեկոյան Իրանից Երեւան ժամանեց ինքնաթիռ, որը Կարմիր մահիկ կազմակերպության կողմից Հայաստան էր բերել 16 տոննա դեղորայք: Ինչպես հայտնի դարձավ, ժամանել են նաեւ Իրանի Մեջլիսի նախագահը եւ պատգամավոր Վարդան Վարդանյանը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանի էներգապահովման խնդրի շուրջ բանավեճերը շարունակվում են

Մեր թերթի մարտի 18-ի համարում տպագրել էինք Կանաչների միության ներկայացրած առաջարկների փաթեթը «Հանրապետությունում էներգիայի վերականգնման հնարավորությունները» վերնագրով: Այս հրապարակմանը պատասխանեցին ճարտարագիտական համալսարանի երկու մասնագետ դասախոսներ, որոնց «Էներգետիկ ճգնաժամի հաղթահարման շուրջ» հոդվածը ներկայացրել էինք մեր ապրիլի 8-ի համարում: Այս անգամ արդեն արձագանքեց Կանաչների միության նախագահ Հակոբ Սանասարյանը, բողոքելով, որ պատասխան հոդվածում շատ փաստեր խեղաթյուրված են:

Կանաչների միության փաթեթն իմ սեփական հոդվածը չէր, ինչպես ներկայացրել էին դոկտոր, պրոֆեսոր Ղուլյանն ու տեխնիկական գիտությունների թեկնածու Խառազյանը: Ուրախ կլինեի, երբ աշխարհում գոնե մի հոգի գտնվեր, որը սեփական ուսումնասիրությունների հիման վրա այդպիսի ծրագիր ներկայացներ: Քննարկվող ծրագիրը գիտական կենտրոնների, առանձին խմբերի տասնամյակների համատեղ ուսումնասիրությունների արդյունք է:

Ընդունված է, որ երբ մասնագետներն են որեւէ հրապարակման պատասխանում, աշխատում են հիմնահարցային մոտեցում ցուցաբերել, հաստատել կամ ժխտել փաստերը: Դիտարկվող պատասխանում այդպիսի մոտեցում չկա: Հակառակը, աղավաղելով փաստերը, երեւակայական եզրակացություններ անելով մասնագետ հեղինակներն իրենց իսկ երեւակայություններն ու տեսակետները վերագրում են ներկայացված ծրագրին եւ սկսում հեգնել այն:

Որո՞նք են խեղաթյուրված փաստերը: Հեղինակները գրում են, իբր ես ավելի եմ սրում ատոմային էլեկտրակայանների գոյատեւման անվտանգության հարցը *«շեշտելով, որ դրանց աշխատանքը կապված է ջերմոցային էֆեկտի հետ»: «Մի՞թե երկար տարիներ էկոլոգիական հարցերով զբաղվող հեղինակին հայտնի չէ, որ այդ էֆեկտը գերազանցապես կապված է վառելիքի այրման հետ»*, զարմացած հարցնում են մանկավարժ մասնագետները:

Նշված հատվածը փորձաքննության ենթարկողները նույն հաջողությամբ կարող էին ինձ վերագրել այն միտքը, թե իբր միջուկային վառելիքն ու ռադիոակտիվ թափոնները վերաբերում են ջերմակայաններին: Չնայած այնտեղ միտքը պարզ է ու մատչելի: Դոկտորականներն ու թեկնածուները թող ընթերցեն այդ հատվածը, համոզված եմ հարց չի առաջանա:

Շատ բան իմանալը, իհարկե, դժվար է, առավել եւս մասնագետներին:

Բայց ինչ վերաբերում է ջերմոցային էֆեկտին այն այսօր դպրոցականներին է հայտնի: Հեղինակների բոլոր կասկածները փարատելու համար ստիպված եմ վկայաբերել 1989 թվականին «Գարուն» ամսագրի 4-րդ համարում տպագրված այս անգամ խկատես իմ հոդվածը, որտեղ գրում եմ, թե օրգանական վառելիքի այրման ժամանակ առաջանում են նյութեր առավելապես ածխածնի դիօքսիդ, որը նպաստում է ջերմոցային էֆեկտի ձեւավորմանը:

Նշում են, թե *«հենվելով հեղինակի նախնական ուսումնասիրությունների վրա, կարելի է եզրակացնել, որ երբ օգտագործվի մեր լեռնային հանրապետության տարածքում արեւային էլեկտրակայաններ կառուցելու համար նպաստավոր ողջ մակերեսի (6800 քառակուսի կիլոմետր) միայն 0,5 տոկոսը, հնարավոր կլինի տարեկան արտադրել մոտ* **14,6 մլրդ կվտ. ժամ** *(ընդգծումը մերն է՝ Հ.Ս.) էլեկտրաէներգիա»:*

Որպես պատասխան, մեջբերենք մեր ներկայացրած ծրագրի համապատասխան հատվածը. *«Հանրապետությունում արեգակնային էներգետիկայի նպատակով օգտագործվելիք հեռանկարային տարածքը 6800 քմ կիլոմետր է: Երբ արեգակնային փոխակերպիչների օգտակար գործողության գործակիցը հասնենք նվազագույնը 10 տոկոս, ապա այդ տարածքի յուրաքանչյուր քառակուսի կիլոմետրի վրա հնարավոր կլինի արտադրել տարեկան 0,2 կվտ.ժամ էլեկտրաէներգիա: Այսպիսով, վերոհիշյալ հեռանկարային տարածքի միայն 0,5 տոկոսի օգտագործման դեպքում հանրապետությունը կարող է արտադրել* **6,8 մլրդ կվտ.ժամ** *(ընդգծումը մերն է՝ Հ.Ս.) էլեկտրաէներգիա»:* Կեղծիքն ակնհայտ է:

Հեղինակներին զայրույթ է պատճառում, որ *«քաղաքական ասպարեզ ներխուժող «նոր էներգետիկները» չեն նշում մեր մոլորակում գտնվող գեթ մի երկրի անուն, որի էներգետիկան հիմնված լինի միայն էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների վրա»:*

Բայց նույն հեղինակներն անմիջապես նշում են. *«Հաջորդ դարում որոշ երկրների համար միգուցե դա իրականություն դառնա»:* Այսինքն, նրանք չեն ժխտում միայն վերականգնվող աղբյուրներից ստացվող էներգիայով ապահովվելու հնարավորությունը: Ու քիչ անց էլ գրում են. *«Վերականգնվող էներգառեսուրսները կարող են նեցուկ հանդիսանալ ավանդական էներգետիկայում, բայց երբեք 100 տոկոսանոց այլընտրանք»:* Ինչպես տեսնում ենք, մասնագետ հեղինակները նույնպես այդ երկրի անունը չեն նշում, այսինքն, իրենց իսկ բարձրացրած հարցը մնում է առկախ:

Իսկ *«հունվար-փետրվարյան որեւէ օր»*, երբ *«արեգակը գրեթե չի երեւում, հողմ չկա, կենսազանգված չկա» «ինչո՞վ կպահպանենք կայծկլտող կյանքը»* տիպի փաստարկները տպավորիչ են, բայց հավանաբար վերաբերում են մեկ այլ հրապարակման, քանի որ, ինչպես արդեն նշվեց, մեր ներկայացրած ծրագրում այդպիսի հարց չենք բարձրացրել, այն վերաբերում է հանրապետությունում էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների օգտագործման հնարավորություններին: Թե հանրապետությունը ի՞նչ չափով կկարողանա օգտվել դրանցից եւ ի՞նչ ժամանակահատվածում հիմնականում կախված է մեր բյուջեից ու մասնագիտական հնարավորություններից: Իհարկե, այս հարցում վճռորոշ է իշխանությունների դիրքորոշումը:

Հեղինակները նշում են, որ կանաչների դիրքերից իմ ելույթները նրանց վրա չափազանց բացասական տպավորություն են թողել: Դե, ինչ արած, ճաշակի ու նախասիրությունների հարց է: Այդպիսի անձնական վիրավորանքներն ավելի հեշտ եմ տանում, քան այն, որ Ղուլյանն ու Խառազյանը փորձել են մեր չգրածը մեզ վերագրել ու մեկնաբանել: Իմ հարցում գոնե պրոֆեսորն ավելի անկեղծ է (մոտ 4 տարի առաջ գիտությունների ակադեմիայում քննվում էր Հրազդանի ջերմաէլեկտրակայանի ընդլայնման նախագիծը, որը լուրջ թերություններ ուներ, իսկ կարեւորագույն փաստաթղթերից մեկը կեղծված էր: Պրոֆեսոր Ղուլյանը եռանդուն ճիգեր էր գործադրում, որ նախագծին հավանություն տրվի, սակայն քննարկումը հետաձգվեց, ի վերջո, նաեւ իմ ջանքերի շնորհիվ, չընդունվեց): Այնուամենայնիվ, չարժեր այս ամենը մամուլի էջեր հասցնել:

Ինչ վերաբերում է հեղինակների բարձրացրած հարցերին, թե ամբողջ հանրապետության համար ամռանը *«կպահեստավորե՞նք արեգակի կամ հողմի էներգիա»*, միայն կարող եմ ասել, որ դա առաջնահերթ խնդիրներից է, իսկ սրամտության իմաստով արժեզրկված, քանի որ առնվազն 250 տարի առաջ Ջոնաթան Սվիֆթը այդ բնագավառում արդեն իր խոսքն ասել է. «... Նա (գիտնականը) ութ տարի շարունակ ծրագիր էր կազմում վարունգից արեւի ճառագայթներ հանելու համար, որ պետք է պահեր հերմետիկորեն փակված շշերի մեջ ու տաքացներ օդը, երբ ամռանը լիներ սառը եւ անձրեւոտ: Նա ինձ ասաց, թե հույս ունի, որ ութ տարի հետո հնարավորություն կունենա նահանգապետի այգում էժան գնով արեւի ճառագայթներ մատակարարել, սակայն նա գանգատվեց...»:

Իհարկե, ափսոսանքի է արժանի, որ մեր ներկայացրած տարբերակում որոշ սխալներ են սպրդել: Օրինակ, արեգակնային էլեկտրակայանի 80 Մվտ-անոց տարբերակին վերաբերող 100 միլիոն դոլլարն այդպիսի սխալներից է: Հեղինակներին երախտապարտ ենք այս կարգի տեխնիկական սխալները նկատելու համար: Այսքանը: Գիտական առումով ոչինչ չունենք ասելու:

Վերջում հիդրոէլեկտրակայանների, ջրային ռեսուրսների վերաբերյալ պարզորոշ ներկայացրել էինք ընդհանուր ներուժը եւ մատչելին (եթե պետությունը ծրագիր ունենա ու կարողանա այն տարիների ընթացքում իրականացնել): Ղուլյանն ու Խառազյանը այս մի դրույթն էլ են անբարյացակամությամբ ընդունել ու խիստ արժեքավոր մի տեղեկություն ներկայացրել. *«Հարկավոր է հիշել, որ այդ գետային ՀԷԿ-երը աշխատում են գարնան ու մասամբ աշնան ամիսներին»:* Շնորհակալություն ենք հայտնում պրոֆեսորին ու դոցենտին, վերջապես իմացանք, որ ձնհալն ու անձրեւաջրերը գետերը հորդառատ են դարձնում: Այլ կարծիք չկա:

ՀԱԿՈԲ ՍԱՆԱՍԱՐՅԱՆ

Կանաչները դաշտ են գալիս

Հայաստանի Կանաչների միությունը պահանջեց քրեական գործ հարուցել փոխվարչապետ Հրանտ Բագրատյանի եւ տնտեսական նախարար Հրայր Հակոբյանի դեմ ատոմակայանի գործարկումը նախապատրաստելու համար: Անցյալ տարի նոյեմբերին նրանք որոշում են ստորագրել այդ մասին:

«Կանաչները» պնդում են, թե այդ որոշումը հակասում է Գերագույն խորհրդի որոշմանը ատոմակայանի գործարկման հարցը լուծել հանրապետական հանրաքվեից հետո: Դատախազությունը պատասխանեց, որ այդ հարցով քրեական գործ կարող է հարուցել միայն սահմանադրական դատարանը, որը դեռ չի կազմավորվել հանրապետությունում:

Նախագահի աշխատակազմում նշեցին, որ «սկսվել են միայն նախապատրաստական աշխատանքներ, կառավարությունը որոշում չի ընդունել գործարկման վերաբերյալ»:

Բնապահպանության հարցերով հանձնաժողովի փորձագետ Վիկտորիա Տեր-Նիկողոսյանն այդ պատասխանը խուսանավություն անվանեց, քանի որ նախապատրաստական աշխատանքները եւ շահագործումը «սկզբունքորեն նույն բանն են»: ■

Ահաբեկչություն Կապանում

Ապրիլի 18-ի լույս 19-ի գիշերը Կապանի քաղխորհրդի շենք ներխուժեցին 2 անհայտ անձինք, որոնց նպատակն էր պայթեցնել շենքը: Սակայն Կապանի ազգային անվտանգության եւ քրեական բաժինների աշխատակիցներին հաջողվեց ձերբակալել ահաբեկիչներին եւ բռնագրավել 1,5 կգ պայթուցիկ նյութ եւ 9,5 մ վառելալար: Պարզվեց նաեւ ահաբեկիչների անձը՝ եղբայրներ Կարեն եւ Կառլեն Հովհաննիսյաններ: Հարցաքննության ժամանակ նրանք ցուցմունք տվեցին, որ այդ գործին իրենց դրդել է Կապանի բնակիչ Ջիլբերտ Գրիգորյանը, որը դրամական պարգեւ էր խոստացել: ■

Սահմանային կրակոցներ

Ապրիլի 19-ին Ղազախ-Բարխուդարլի ճանապարհին գնդակոծվել է ավտոբուսը, մեկ վարորդ զոհվել է, 5 ուղեւոր, այդ թվում կանայք եւ երեխաներ, վիրավորվել են, հայտնում է «Ինտերֆաքսը»:

Շիշքիի եւ Յալաքալի բնակավայրերի մոտ ադրբեջանցիները հարձակվել են հայկական ստորաբաժանումների վրա: Հրկիզվել է 1 զրահամեքենա, վարորդը զոհվել է, անձնակազմի 2 անդամներ վիրավորվել: Ադրբեջանական կողմի հաղորդագրությամբ, զգալի կորուստներ կրելով հայ գրոհայինները նահանջել են:

Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը հայտնել է, թե ապրիլի 19-ի առավոտյան Թոուզի շրջանի Աղդամ գյուղում տեղի են ունեցել բախումներ: Հայկական կողմի ներկայացուցիչը հաղորդել է, որ մեկ-երկու օրից հետո ադրբեջանական կողմին կհանձնվեն 2 գերիների դիակներ: ■

Կեղծ լուրեր

ԼՂՀ-ի ինքնապաշտպանության ուժերի շտաբը հերքեց Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության հաղորդագրությունները, թե ապրիլի 11-ին եւ 15-ին ադրբեջանցիները խփել են 2 հայկական ուղղաթիռ, որոնք Հայաստանից Ղարաբաղ էին տեղափոխում զինամթերք եւ զինված ստորաբաժանում: ■

Քրդերը դատապարտում են

Հայաստանի քուրդ մտավորականության խորհրդի վարչությունը դատապարտեց քուրդ ապստամբների նկատմամբ Իրաքի հյուսիսում շարունակվող լայնածավալ ռազմական գործողությունները: Խորհուրդը կոչ արեց բարի կամքի բոլոր մարդկանց աջակցել քուրդ ժողովրդին: ■

Մաքսատան մենաշնորհ

Այսուհետեւ ապրանքների ներմուծման եւ արտահանման բոլոր հարցերով անհրաժեշտ է դիմել Հայաստանի Հանրապետության մաքսատան վարչությանը: Այդ մասին է ասվում ձեռնարկություններին, կազմակերպություններին, կոոպերատիվներին եւ բոլոր քաղաքացիներին ուղղված հայտարարության մեջ: Հանրապետության տարածքում արդեն գործում է մաքսատան 4 կետ: ■

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կոչ նվիրատվության

Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության «Արմենական» ակումբը, սատար կանգնելով մանկապատանեկան «Կանչ» թերթին, իր խնայողություններից նյութական փոխանցում է կատարել:

Դիմում ենք Հայաստանի բոլոր շահագրգիռ կազմակերպություններին եւ անհատ անձանց, ում համար թանկ է մեր գալիք սերնդի ապագան, դրամական օժանդակություն ցուցաբերել մեր մանկապատանեկան մամուլին:

Շտապեցեք բաժանորդագրվել

Այս հունիսին լույս կտեսնի ավստրիացի գրող Ռոբերտ Կլեմենսի «Դասամիջոցից առաջ... եւ հետո» վեպը:

Գիրքը Վիեննայում հրատարակվել է «Լենինականի մանուկները» վերնագրով եւ ունեցել լուրջ հաջողություններ (երկու հեղինակավոր մրցանակներ):

Ռոբերտ Կլեմենսը երկրաշարժից հետո առաջիններից մեկն էր, որ հասավ Գյումրի մարդասիրական մեծ առաքելությամբ... Իր վեպի նյութերը նա քաղել է այդ օրերին:

Գիրքը պատմում է մեծ աղետի եւ Գյումրիի երեխաների ճակատագրի մասին:

Դուք կարող եք բաժանորդագրվել:

Հարկավոր է միայն դիմել հետեւյալ հասցեով.

Երեւան, Պուշկինի փող. 28, Մշակույթի հայկական ֆոնդ,

Սեդա Գեւորգյանին:

«Վերնատուն» ակումբ

«Ու պայքա՜ր, պայքա՜ր, պայքա՜ր երգեցի»...

Ապրիլի 20-ին Արամ Խաչատրյան սրահում Արցախի ազատամարտիկներին նվիրված բարեգործական համերգ էր: Այն կազմակերպել էին մշակույթի նախարարությունը, հնագույն երաժշտության «Տաղարան» խումբը, «Համազգային» ու ՀՅԴ «Նիկոլ Աղբալյան» ուսանողական միությունները:

Կիսադատարկ դահլիճը որոտընդոստ ծափահարություններ էր հնչեցնում, հատկապես, երբ դաշնակցական երգեր էին հնչում: Իսկ «Տաղարան» համույթի ղեկավար Երվանդ Երկանյանի պատրաստած հայ հեղափոխական երգերի մշակումներում դրանք մեծամասնություն էին կազմում: Գրեթե միայն ծայրերից հայտնի այդ երգերը (թվարկենք մի քանիսը «Հինգ հայ տղեր», «Գինին լից», «Բանկ Օտոման» եւ այլն) դասական մշակման ենթարկված լինելով ու լավ դրված, երգեցիկ ձայնով կատարումներից խիստ էական ու հոգեհարազատ ինչ-որ բան էին կորցնում: Բայց, այնուամենայնիվ, այդ մշակումներն ինքնատիպ էին ու հետաքրքիր:

«Տաղարան» խմբի ծավալուն ծրագիրն ընդմիջվում էր վարպետ ասմունքողների ելույթներով, որոնցից Վլադիմիր Աբաջյանին ու Ազատ Գասպարյանին երկրորդ անգամ բեմ հրավիրեցին ու նրանք ծրագրից դուրս բանաստեղծություններ էլ արտասանեցին:

Համերգի տոմսերի վաճառքից ու մուտքի հանգանակություններից ստացվեց 20 հազար 500 ռուբլի, որ պիտի փոխանցվի համապատասխան հիմնադրամին:

ԱՆՆԱ ԽՈՒՐԱՅԵԼՅԱՆ

ՌԵՊԼԻԿ

Մենք նույնպես անսխալական չենք

Հայաստանի հեռուստատեսության վիճակը խոսելու անվերջանալի նյութ է: Այն վիթխարի մեքենա է, հիմնականում անտարբեր եւ, ինչպես վերջին տարիների փորձն է ցույց տալիս, դժվար ուղղելի: Սա էլ առիթ էր տվել մեր ռեպլիկագիրներից մեկին նախորդ համարներից մեկում իր մի քանի դիտողությունները շարադրել, ոչ այնքան խորանալով խնդրի մեջ, այլ անցնելով մակերեսով: Ասելիքը կենտրոնացվել էր մի քանի կոնկրետ օրինակների վրա, ինչը արդարացի դժգոհության եւ վրդովմունքի տեղիք տվեց: Մասնավորապես, «6-րդ ստուդիայից» եկավ գրություն, ուր առանց մեկնաբանությունների բերված էին սոցիոլոգիական մի հետազոտության արդյունքներ. 1991-ի տարեվերջին, ի թիվս 3-4 հեղինակավոր հեռուստալրագրողների, հեռուստադիտողը նշել էր նաեւ ստուդիան վարողի անունը: Ըստ վերջին հետազոտության, «6-րդ ստուդիային» հետեւող հեռուստադիտողների 87 տոկոսը հավանություն է տվել հաղորդաշարին:

Իհարկե, այս թվերը ավելի քան խոսուն են եւ, իհարկե, աշխարհը բազմազան է, ու միտս չէ, որ մենք կարող ենք ճշմարիտ լինել:

Հուսով ենք, սակայն, որ խնդիրն այս մասնավոր, որոշ առումով երկուստեք տհաճ միջադեպով չի ավարտվի եւ խոսակցությունը կտարվի բուն նյութի շուրջը, ակնկալելով, որ դրան կմասնակցեն իրենք պրոֆեսիոնալները: Չէ՞ որ խոսքը մեր միակ ազգային հեռուստատեսության մասին է...

Հ. Գ.

digitised by A.R.A.R.@

«Հայկական Երուսաղեմը մի փոքրիկ Հայաստան է»

Վերջերս Երեւան էին ժամանել Երուսաղեմի հայ համայնքի ներկայացուցիչներ՝ Հայ երիտասարդաց միության (ՀԵՄ) փոխնախագահ Հակոբ Անդրեասյանը եւ վարչության անդամ Սարո Նագգաչյանը, որոնց հետ զրուցեցինք տեղի հայ համայնքի վիճակի մասին: Հայաստանի անկախ պետականության հռչակումը իր ազդեցությունն ունեցավ սփյուռքի հայության համար: Այսօր որտեղ էլ ապրելիս լինի հայը, ունի իր անկախ հայրենիքը: Երուսաղեմում ընդամենը երկու հազար հայ կա: Սակայն տեղի Հայոց Պատրիարքարանը համաշխարհային մակարդակով իր կարեւոր տեղն ունի եկեղեցական, մասամբ նաեւ շրջանային քաղաքական հարցերում: Այն Երուսաղեմի հույներին եւ լատիններին հավասար իրավունքներ ունի շատ կարեւոր սրբատեղերում՝ Հիսուսի ծնված վայրում Բեթղեհեմում, Հարության տաճարում, Աստվածամոր տաճարում Համբարձման լեռան վրա, ս. Հարության տաճարում եւ այլն: Բեթղեհեմում նույնպես կա մոտ 2 հազարանոց հայ համայնք: Դժբախտաբար, նրանք աղքատ են: Դրանք նպաստառուներն են:

Պետք է նկատի ունենալ, որ մյուս հարյուր միլիոնավոր քրիստոնյաների կողքին հայերն ամբողջ աշխարհում տասը միլիոնի չեն հասնում, սակայն Երուսաղեմի հին քաղաքի մեկ չորրորդ մասը հայերին է պատկանում: Այն գալիս է դեռեւս հին ժամանակներից. հռոմեական կայսրության ժամանակ Երուսաղեմում հայկական լեգեոնի կենտրոնը եղել է Սիոն լեռան վրա:

«Երուսաղեմը ոչ Լիբանան է, ոչ Ամերիկա, ոչ ալ Եւրոպա: Երուսաղեմը, կրնամ ըսել, մի փոքրիկ Հայաստան է», ասում է Հակոբ Անդրեասյանը:

Երուսաղեմի հին քաղաքի բուն պարսպապատ մասից, Յաֆայի դռնից, որը յոթ դռներից մեկն է, սկսվում է Հայկական թաղամասը: Երկու կրթական հաստատություններ ունեն հայերը. պատրիարքարանի Ժառանգավորաց վարժարանն ու ճեմարանը եւ Թարգմանչաց վարժարանը, որն առաջին երկսեռ դպրոցն է երկրում: Ունեն նաեւ թանգարան, գրադարան, արհեստանոցներ, կենտրոններ եւ ակումբներ: Իսրայելի կառավարությունը ճանաչում է Հայոց Պատրիարքարանը, ինչպես նախորդ հորդանանյան, բրիտանական ու օսմանյան իշխանությունները: Սակայն 1967 թ. պատերազմից հետո հայերն սկսել են գաղթել, որի պատճառով համայնքը տկարանում է:

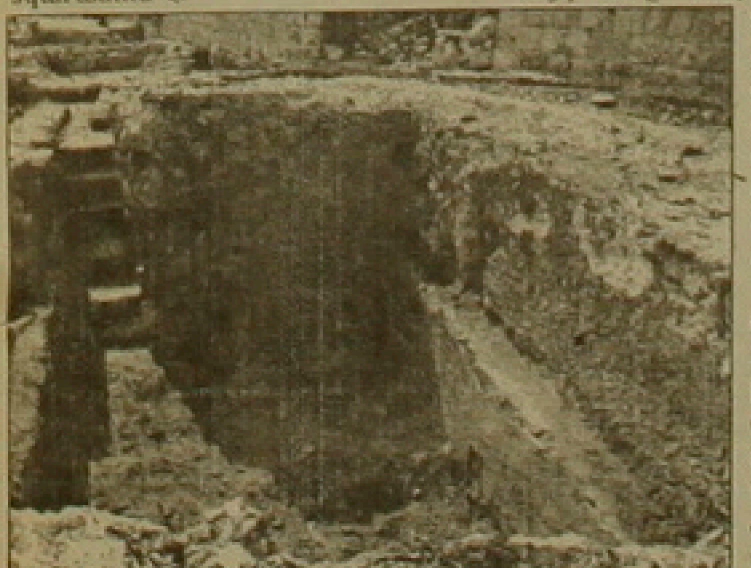

Պեղումների ընթացքում հայտնաբերված հայկական հին շինություններ Երուսաղեմի հյուսիսային դարպասներից դուրս

«Հիմա հարցը կփոխվի, ասում է Հ. Անդրեասյանը, *որովհետեւ Հայաստանը պետականություն ունի»*: Համայնքը պարտավոր է ենթարկվել Պատրիարքարանի որոշումներին: Սակայն համայնքն էլ իր մեջ կազմակերպված է: Կան երեք միություններ. ՀԵՄ, ՀՄԸՄ եւ Հայ բարեսիրաց միությունը, որի անդամները հիմնականում արաբախոս հայեր են:

«ՀՄԸՄ-ն ունի իր գործունեությունը, բայց փոքրամասնություն կկազմեն: Մեծ մասը ՀԵՄ-ն է, որ ՌԱԿ-ի դաշտն է: ՀԵՄ-ը, առավելապես երիտասարդական, մարզական եւ մշակութային գործունեությամբ կզբաղի: Մեր կազմակերպությունը շատ զորավոր կապեր ունի Պատրիարքարանին հետ»:

«Կրնամ ըսել, որ Երուսաղեմի պատրիարքությունը որոշ իմաստով ավելի ազդեցիկ է, քան Էջմիածնի կաթողիկոսությունը: Այսօր Երուսաղեմի մեջ ինչ-որ պատահի, համայն աշխարհը կիմանա, բայց Հայաստանի մեջ ինչ-որ պատահի, անհայտման չէ, որ արձագանք կգտնե միջազգային ասպարեզի վրա: Պատճառն անշուշտ Երուսաղեմի զգայուն դիրքն է միջազգային հարաբերությանց մեջ, որպես արաբ-իսրայելյան կնճիռի կիզակետ եւ երեք կրոններու՝ քրիստոնեության, իսլամության եւ մովսեսականության կեդրոն: Ասկե մոտ երկու ամիս առաջ Երուսաղեմի մի հատվածում, հին քաղաքի պարիսպներեն դուրս, ուր հիմա հայ չկա, 6-րդ դարեն հայկական թաղամաս մը գտնվեցավ, եկեղեցիով, գերեզմաններով եւ արձանագրությամբ: Դժբախտաբար որոշվեցավ, որ պետք է այդտեղ ճամփա շինվի: Հրեաները գիշերով ահագին ցույցեր ըրին, թե ասիկա պետք չէ ծանուցվի, որ հայկական է: Պետությունը խնամակալը թանգարան տարավ: Ուրեմն, ձեւով մը այդ թաղամասը մեր ձեռքեն գնաց: Համաշխարհային կարծիքը արթնցուցինք թերթերու մեջ, պատրիարքը մամլո ասուլիս տվավ, դատապարտեցինք իսրայելյան քաղաքականությունը փոքրամասնություններու նկատմամբ: Այս բոլորը ցույց կուտան, որ մեր հայկական պետության շատ կարեւորություն պետք է տա Երուսաղեմի պատրիարքության: Օրինակի համար, երբ որեւէ պետական կապեր պետք է հաստատե Իսրայելի հետ, գոնե պատրիարքությունը պետք է նախապես տեղյակ ըլլա»:

Տարեկան 2 մլն. զբոսաշրջիկ է ունենում Երուսաղեմը, որոնք անպայման այցելում են նաեւ Հայոց վանքը, ցանկանում ծանոթանալ հայոց պատմությանը, մշակույթին:

«Սրբատեղիներուն մեջ մենք իրավունք ունինք աղոթելու, պատարագելու, նորոգություններուն մասնակցելու: Նույնիսկ Ս. Հարության տաճարին մեջ մենք մասեր ունինք: Ներկայիս այդ տաճարը, ուր կգտնվի Հիսուսի գերեզմանը, մեկ մասը մենք ժամանակին տված էինք, որպեսզի ասորիները աղոթեն: Այսօր ամբողջ եկեղեցին նորոգվեցավ եւ ասորիները կուզեն իրենք նորոգել այդ մասը: Սակայն մենք չենք թողտար: Հարցը կրոնական դատարան գացած է: Երբ մենք ուրիշ քաղաքականություն չվարենք, ուրեմն կրնանք կորսնցնել որեւէ հաստատություն»:

1967 թվականի հրեա-արաբական պատերազմից հետո իսրայելյան իշխանության տակ ընկած հորդանանյան հայերը մյուս ազգերի պես համարվեցին «գրավված» անձեր: Այսինքն նրանք չունեն քաղաքացիություն:

«Մենք կարող ենք միայն քաղաքացիություն ընտրել, բայց ոչ խորհրդարանի անդամ, թեեւ քաղաքացիության բոլոր պարտականությունները կրենք, տուրք կվճարենք: Ձեւով մը իրենք հրեաներն ալ չեն ուզեր, որ մենք քաղաքացի դառնանք:

1948 թվականի գրավված մասում ապրող հայերն ունին քաղաքացիություն եւ անոնց տրված են բոլոր իրավունքները, բացի բանակին մեջ ծառայելե: Կրնամ ըսել, ասիկա առավելություն է: Մեր համայնքապետը ժամանակին չէ համաձայնած, որ հայ երիտասարդները բանակ երթան: Մենք շատ հայություն ունինք արաբական աշխարհի մեջ: Աշխարհը պիտի գիտնար, որ հայերը կմասնակցեն հրեա-արաբական պատերազմին: Հոգ չէ, որ արաբական երկիրներուն մեջ հայերը բանակ կերթան: Բայց Իսրայելը որպես օտար մարմին կդիտվի Միջին Արեւելքի մեջ»:

Պետության եւ գաղութի հարաբերությունները միայն պատրիարքարանի միջոցով են իրագործվում: Իսկ հրեա ժողովրդի հետ *«ամենօրյա կյանք է: Շատ լավ հարաբերություններ կան: Բայց հայերու կողմե շատ նուրբ քաղաքականություն պետք է վարվի: Ասիկա եղած է միշտ: Միայն Եղեռնեն վերջ չորս պետություն իշխած է մեզ վրա՝ թուրքերը, Բրիտանիան, Հորդանանյան պետությունը եւ հիմա Իսրայելը: Մենք եղած ենք միշտ չեզոքը, բայց միշտ զգույշ եղած ենք: Որովհետեւ իբրեւ հայրենասեր ճակատ, Հայաստանի հետ զորավոր կապերու պատճառով միշտ եղած ենք բոլոր ժամանակներում կասկածելի անձեր: Հայաստան այն ժամանակ Սովետական Միություն էր, եւ ով կուգար Հայաստանից կոմունիստ կնկատվեր, կամբաստանվեր»:*

Վերջին շրջանում նախկին Խորհրդային Միությունից մեծացել է ներգաղթը դեպի Իսրայել: Գաղթողներից շատերի մեջ կան նաեւ հայ եւ հրեա ամուսնություններ: Այդպիսի ընտանիքները ստանում են Իսրայելի քաղաքացիություն, սակայն մեծ մասը, համենայն դեպս, դժգոհ է տեղից: Շատերը չեն կարողանում իրենց մասնագիտությամբ աշխատել. *«Ամեն օր մեր վանքը մարդիկ կուգան օգնություն ուզելու: Կըսեն հայ ենք, բայց անձնաթուղթին մեջ հրեա է գրված, որպեսզի գործերը քալեցնեն: Մեզի համար բացարձակ նշանակություն չունի ասիկա, որովհետեւ իբրեւ հրեա մենք իր գործերուն չենք կրնար խառնվիլ: Մենք իրեն՝ կրնանք ոչ օգնություն տալ, ոչ կրնանք մեր համայնքի տուներու մեջ առնել: Որովհետեւ պզտիկ ներքություն մը կա. հրեան, երբ տուն մտնե, այդ տունը իրը կըլլա: Հրեական կառավարությունը կրնա գալ եւ տունը սեփականացնել: Մենք շատ զգույշ ենք աս կողմեն: Շատերը կուգան գործ կուզեն, դրամ կուզեն: Ընդունված չէ, որ մեկը գա դրամ ուզելու եւ տուն, դրամ տաս, կամ ամեն գործ ուզողին գործ տաս: Դժբախտաբար, այստեղեն եկող հայերու վրա, մանավանդ Իսրայելի մեջ, վստահություն չկա: Շատ հաճախ լավ կխոսին հայերեն, բայց կպարզվի, որ օրինակ վրացի հրեա է: Երուսաղեմի մեջ մենք մեր համայնքին ներքին միասնությունը պահած ենք, չենք ուզեր օտար մտնե մեր մեջ: Այդպիսով է, որ մեր ձայնը, կշիռը մեր քանակեն շատ ավելի զորավոր եղած է»:* Պետական քաղաքականությունը փոքրամասնությունների նկատմամբ հետեւողական է, համարյա չեն խառնվում նրանց իրավունքներին: *«Երբ ճնշում կա փոքրամասնություններու վրա, ասիկա պետական քաղաքականություն չէ: Ինքը երկիր մըն է, որ շատ վտանգված է շուրջը եղածներեն, ուրեմն ներքին զորավոր ապահովություն մը ունի, որ իրեն կստիպե փոքրամասնություններուն ուրիշ ձեւով նայիլ»:* Այսօր աշխարհը սկսել է հատուկ ուշադրություն դարձնել Ղարաբաղյան հարցին: Սակայն տեղեկատվության պակաս է զգացվում հայկական կողմից: Ղարաբաղյան հարցը ավելի մոտիկից կարող է ներկայացնել յուրաքանչյուր հայ համայնք իր երկրում: *«Դժբախտաբար, մենք շատ լուրեր չունինք Ղարաբաղեն: Այսօր հատկապես հայ համայնքը շատ հետաքրքրված է այդ հարցով: Ընդհանրապես մենք լուրերը կառնենք Հորդանանեն, որ ավելի դրական է: Իսրայելյանը քիչ մը ավելի պրոադրբեջանական է: Նկատի առնելով պայքարը իսլամական աշխարհի դեմ, Իսրայելի համար ավելի կարեւոր է մեկ թուրք ավելի շահիլ: Հայն աղեկ, կըսեն, իմ թշնամիս չէ: Չմոռնանք, որ ունին ավելի շատ Ադրբեջանեն գաղթած հրեաներ: Կրնամ ըսել սակայն, որ հրեա ժողովուրդը այս պայքարին մեջ մեզի հետ է, սակայն պետությունը ոչ»:*

ԳԱՅԱՆԵ ԱԾՐՈՒԿՅԱՆ

2 ժողովուրդ, պատմություն, արդյունք

Հրեաներն իրենց պետական անկախությունը կորցրին առաջին դարում, երրորդ դարում կորցրին նաեւ հայրենիքը: Տասներորդ դարից սկսած հրեաները Միջերկրականից տարածվեցին եվրոպական երկրներ:

Դարեր անցան: 19-րդ դարում աշխարհի շատ ժողովուրդներ ազգային զարթոնք ապրեցին, մանավանդ Օսմանյան կայսրության ճնշված ժողովուրդները: Այսպես ի հայտ եկան բալկանյան ժողովուրդների խնդիրը, այնուհետեւ «հայկական հարցը»: Հենց այդ ժամանակ էլ հրեական զանգվածների մեջ ծագեց հայրենիք ձեռք բերելու շարժումը:

Այն գլխավորում էր հրեա մտավորականությունը, որը ձգտում էր գաղութային քաղաքականության միջոցով Մերձավոր Արեւելքում ստեղծել իր ազգային հենարանը: Հրեական «մեծ աշխարհի» այդ ձգտումների արտահայտիչը դարձավ ավստրիացի լրագրող Թեոդոր Հերցլը:

1887 թ. ձեւավորվեց հայկական Հնչակյան կուսակցությունը, 1890-ին Քրիստափոր Միքայելյանը հիմնեց Դաշնակցությունը: Դրանից միայն յոթ տարի անց Թեոդոր Հերցլը գումարեց քաղաքական սիոնիզմի առաջին կոնգրեսը: Ծագեցին երկու քաղաքական կազմակերպություններ, որոնք իրենց գլխավոր նպատակը հայտարարեցին սեփական ազգային խնդիրների լուծումը: Օսմանյան կայսրությունը դարձավ այդ ուժերի էպիկենտրոնը: Կարո՞ղ էին այդ ուժերը զարգանալ զուգահեռ, առանց մեկը մյուսին առնչվելու: Ընդ որում, հրեական ազգային շարժման ղեկավարները բացահայտորեն հարց էին դնում ստեղծել հրեական պետություն «իրավապահպան ապաստարանի» տեսքով, իսկ հայերը հետապնդում էին ավելի համեստ նպատակ. միապետական թուրքական կայսրության շրջանակներում ինքնավարություն ձեռք բերել եւ Բեռլինի կոնգրեսի 61-րդ հոդվածի հիման վրա ապահովել հայերի կյանքը, պատիվն ու գույքը:

Հրեաները Թուրքիայում ազգային հենարան չունեին. Պաղեստինում գործնականում հրեական բնակչություն չկար: Հայերը, հակառակը, ունեին. Թուրքիայում ապրում էր երեք միլիոն հայ:

Թվում էր, մեկը հաջողության հասնելու որեւէ հնարավորություն չուներ, մյուսները՝ լափից ավելի:

Մեկնակետն այսպիսին էր, իսկ վերջնակա՞նը:

Իրականում անհնարինը հնարավոր դարձավ, իսկ հնարավորը՝ ոչ միայն անհնարին, այլեւ ողբերգական: Թեոդոր Հերցլից լորդ Ռոտշիլդի միջեւ ընկած ժամանակահատվածում սիոնիստները Մերձավոր Արեւելքում հրեական պետության ամուր հիմք գցեցին: Նույն այդ ժամանակահատվածում Թուրքիայում ըստ էության հայ չմնաց. մեծ մասը ոչնչացվեց, մնացածները հրաշքով փրկվեցին եւ ներկայումս ապրում են պատմական հայրենիքի սահմաններից դուրս:

Ճակատագրի հեգնա՞նք էր, բնության խա՞ղ: Իհարկե, ոչ այս, ոչ այն: Պատմագիտությունը դեռեւս սպառիչ պատասխան չի տվել այդ եւ նման այլ հարցերի: Իսկ պատասխանել վաղ թե ուշ անհրաժեշտ է: Հասկանալի է, թե մեզ համար ինչպիսի գիտական նշանակություն կարող է ունենալ հրեական ազգային շարժման ուրույն պատմության ուսումնասիրման հարցը, ազգային իղձերն իրականացնելուն ուղղված նրանց պայքարի տակտիկական եւ ռազմավարական միջոցները: Այդ մեթոդները գործնական, տնտեսական, քաղաքական եւ դիվանագիտական առումով կտրուկ տարբերվում էին նրանցից, որոնցից օգտվում էին հայկական շարժման ղեկավարները: Նշենք նաեւ, որ հրեական շարժման առաջնորդները ուսումնասիրել են հայկական մեթոդները եւ գիտեին Հայաստանի պատմությունը:

Գտնվելով արտաքսման մեջ եւ կրելով բազմաթիվ տառապանքներ, հրեաները պահպանեցին իրենց անհատականությունը, ազգային դեմքը, հոգու ամրությունը, միասնությունը, նախնիների երկիրը վերադառնալու հավատը: Եվ եկավ այն օրը, երբ երկու հազար տարի հետո նրանք ձեռք բերեցին հայրենիք. 1948 թ. պաշտոնապես հռչակվեց Իսրայելի պետությունը:

Պատմական կարճ ժամանակահատվածում հրեաներն ստեղծեցին զարգացած արդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, զինված ուժեր՝ ունակ եզակի հարձակողական գործողություններ ծավալելու:

Արդյունքում, ազգային մի շարժումն ավարտվեց հաջողությամբ, մյուսը՝ պարտությամբ: Հայերի մոտ շարունակվում էր «քարեր նետելու» ընթացքը, այն սկսվել էր 1915-ի ցեղասպանությունից եւ քեմալականների ու բոլշեւիկների համատեղ ջանքերով Հայաստանի Հանրապետության խորտակումից հետո:

Սիոնիզմի մասին ընդարձակ գրականություն կա: Այդ թեմայով հրատարակվում են գրքեր, գրքույկներ, գիտական ժողովածուներ, փաստաթղթեր: Սակայն, հակառակ այդ բազմաթիվ աղբյուրների, մեզ մոտ սիոնիզմի խնդիրը չի դարձել հատուկ հետազոտության առարկա:

Կարծում ենք, որ դեռեւս չեն բացահայտվել միջազգային սիոնիզմի, Թեոդոր Հերցլի հիմնած «Հրեաների միության» վարած «համաշխարհային քաղաքականության» սկզբունքի բոլոր կողմերը: Հենց վերոհիշյալ միության մեջ են միավորված ֆինանսական, քաղաքական, դիվանագիտական եւ գաղափարական «աշխարհները»: Ինչպես հաստատում է Թեոդոր Հերցլը, այդ միության տրամադրության տակ էին գտնվում «սթափ դատողության եւ գործնական քաղաքականացիության» վրա հիմնըված միջազգային սիոնիզմի նպատակների եւ խնդիրների իրականացմանն ուղղված բոլոր միջոցները:

Գրականության մեջ բավականին նյութ է կուտակվել այդ միության ֆինանսական, մասնակիորեն նաեւ գաղափարական «աշխարհների» հնարավորությունների վերաբերյալ, սակայն դեռեւս շատ քիչ բան գիտենք դրա քաղաքական եւ դիվանագիտական «աշխարհների» գործնական աշխատանքների մասին: Դա, ըստ երեւույթին, պետք է բացատրել այն բանով, որ այդ «աշխարհների» ղեկավարները գործում են գաղտնի, հաճախ իրենց կողմից ընդունված որոշումների վերաբերյալ ոչ մի փաստական հետք չթողնելով, իսկ եթե թողնում են, ապա՝ յոթ փականքի տակ: Նրանք նույնիսկ իրենց ընդհատակյա հավաքներում որոշումներ ընդունելիս արձանագրությունների մեջ կարճ գրանցում էին՝ «ենթակա չէ հրապարակման»: Այդպես նրանք վարվեցին նաեւ 1918 թվականին:

Հայ պատմաբանները, եւ ոչ միայն նրանք, պետք է ուսումնասիրեն հրեա ժողովրդի պատմությունը, հրեական ազգային շարժման պատմությունը, «Հրեաների միության» գործունեությունը, բարձր քաղաքականության աշխարհում գործելու նրա յուրահատկությունը: Կարծում ենք, ու այս ամենը լույս կսփռի հայկական ազգային-ազատագրական շարժման սխալներն ու անհաջողությունները բացահայտելու եւ գնահատական տալու, վերջապես 1920 թ. Հայաստանի Հանրապետության պարտության պատճառների վրա:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
պատմաբան

digitised by A.R.A.R.@

ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿՈՆՖԼԻԿՏՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՄԱԿ-Ի ՆՈՐ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ ԵՒ ԼՂՀ-Ի ԽՆԴԻՐԸ

Չինաստանում ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալիի շարադրած նոր մոտեցումը տարածքային կոնֆլիկտների կարգավորման վերաբերյալ կանխատեսելի էր, եւ Ծոցի պատերազմից հետո առաջացած քաղաքական իրավիճակի զարգացման տրամաբանությունը ի վերջո պետք է հանգեցներ դրան: Հայաստանը բացառիկ հնարավորություն ուներ կենտրոնական դեր ստանձնել կամ նվազագույնը արժանավոր տեղ գրավել Միջին Արեւելքի շրջանային կազմակերպության մեջ: Ահա թե ինչու շրջանում խաղաղ կարգավորման գործընթացին Հայաստանի մասնակցության հարցին այդքան մեծ տեղ էինք հատկացնում մեր նկատառումներում, եւ այժմ էլ պաշտպանում ենք այդ տեսակետը: Հայաստանը պետք է իրական հնարավորություն ունենար խուսանավելու եվրոպական տարածքային կառույցների եւ Միջին Արեւելքի միջեւ, ինչը կամրապնդեր նրա դիրքերը երկուստեք միաժամանակ: Հաշվի էինք առնում նաեւ այն ավանդական եւ բավականին ուժեղ փոխադարձ կապը, որը գոյություն ունի Արեւմուտքի ու Թուրքիայի միջեւ եւ դրանով պայմանավորված այն աջակցությունը, որը կարող էր ակնկալել Թուրքիան Արեւմուտքից: Եւ ընդհակառակը, Միջին Արեւելքում Թուրքիան բազմաթիվ խճողված խնդիրներ ուներ շրջանի երկրների հետ: Այստեղ զարգանում արագ մրցակցություն էր ընթանում նրա եւ ազդեցության ոլորտների հավակնություններ ցուցաբերող Իրանի եւ արաբական երկրների միջեւ, ինչը պետք է սահմանափակեր Թուրքիայի թելադրանքի հնարավորությունը Ղարաբաղյան խնդրում եւ այլ քաղաքական հարցերում: Եւ վերջապես, եվրոպական ատյաններում Թուրքիայի ազդեցությունը հավասարակշռելու միակ հնարավորությունը արեւելյան խաղաքարտի խաղարկումն էր Հայաստանի կողմից:

Սակայն, Հայաստանի Հանրապետության արտաքին հարաբերություններով զբաղվող իրավասու մարմինների իրատեսական քաղաքականության շնորհիվ ԼՂՀ-ի խնդրի լուծման մենաշնորհը ընձեռնված է Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդին: Միջին Արեւելքում այդ խնդրին առնչություն ցուցաբերելու ընդունակ անհրաժեշտ շրջանային կազմակերպության բացակայության պայմաններում ԵԱՀԽ-ն միակ կառույցն է, որի շրջանակներում պետք է լուծում տրվի ԼՂՀ-ի խնդրին: Կարծում ենք, բոլորին հայտնի է, թե որ երկրներն են եղանակ ստեղծում այդ կազմակերպության մեջ եւ ում ձեռքում են գտնվում ազդեցության իրական լծակները:

Երբ նույնիսկ մոռացության մատնենք պատմական եւ անմիջական անցյալի դառը դասերը եւ անդրադառնանք միայն ամենաթարմ իրադարձություններին, ապա դժվար չէ պատկերացնել ուժերի հնարավոր հարաբերակցությունը կազմակերպության մեջ եւ ԼՂՀ-ի խնդրի լուծման տարբերակների հնարավոր ուղղվածությունը:

ԵԱՀԽ-ում իր ազդեցությամբ աչքի ընկնող թիվ մեկ երկիրը՝ ԱՄՆ-ն արդեն բազմիցս իր հավաստիացումներն է տվել Թուրքիային ստրատեգիական դաշնակցության սկզբունքներին հավատարիմ մնալու վերաբերյալ: Միացյալ Նահանգները պաշտպանում են ԼՂՀ-ի խնդրի «խաղաղ կարգավորման» թուրքական ծրագիրը եւ հիմքեր չկան կարծելու, թե առաջիկայում կփոխեն իրենց դիրքորոշումը այդ հարցում: Ավելին, Հայաստանում դեռ չէին հասցրել իրենց գոհունակությունն արտահայտել ԱՄՆ-ի հետ հարաբերություններում առավել բարենպաստության վիճակի հաստատման կապակցությամբ, երբ վերջինս Թուրքիային վստահեցրեց, թե տնտեսական աջակցության հարցերում Հայաստանին ոչ մի առավելություն չի տրվելու եւ ասվածը ամրապնդվեց Թուրքիային հասկացված նոր բազմամիլիոն նվիրատվությամբ:

ԵԱՀԽ-ի թիվ երկու երկիրը, մարդու իրավունքների «խանդոտ» պաշտպանն ու ջահակիրը՝ Ֆրանսիան եւս համաձայնել է հարցի լուծման թուրքական տեսակետի հետ: Քրդերի դեմ թուրքական զինվորականության շարունակական բռնություններն ու Հյուսիսային Կիպրոսի բռնազավթումը անտեսելով, Ֆրանսիայի նախագահ Միտերանը պաշտոնական այցով եղավ Թուրքիայում, չմոռանալով հայտարարել ի լուր աշխարհի, որ իր հոգում ամենաջերմ զգացմունքներն ունի թուրք ժողովրդի նկատմամբ: Պետք է կարծել, որ Միտերանի զգացմունքների ջերմությունը Թուրքիայի նկատմամբ կարտահայտվի նաեւ ԼՂՀ-ի խնդրում: Եւ հավանաբար, թրքասիրության մեջ դաշնակիցներին չզիջելու ձգտումն է, որ խաղծեց Թուրքիա է բերում ԵԱՀԽ-ի թիվ երեք երկրի՝ Բրիտանիայի արտգործնախարարին:

Հայաստանի քաղաքական շրջանակներում որոշ դրական ակնկալիքներ կարող են լինել Գերմանիայի դիրքորոշումից, որի հարաբերությունները Թուրքիայի հետ սրվել են քրդերի դեմ գերմանական զինվորական տեխնիկայի օգտագործման կապակցությամբ: Թեեւ իսկապես Թուրքիայի ու Գերմանիայի հարաբերություններում որոշակի լարում կա կապված վերջինիս տարածքում բազմամիլիոն թուրք բնակչության եւ մի շարք այլ խնդիրների հետ եւ քրդական «միջադեպը» միայն առիթ էր դրանց արտահայտման համար, այնուամենայնիվ պետք չէ կարծել, թե Գերմանիան ակտիվ գործողություններ կձեռնարկի ԼՂՀ-ի խնդրում հայկական տեսակետը պաշտպանելու ուղղությամբ: ԱՊՀ-ի թյուրքական հանրապետություններում բազմահազարանոց գերմանական գաղթօջախների առկայությունը եւ նրանց ապահովության խնդիրը կհուշի գերմանացիներին ձեռնպահ մնալ այդ խնդրի մեջ գործուն միջամտությունից, մանավանդ, որ այդ հզորագույն եվրոպական տերությունը ցայսօր դուրս է մնացել հայկական դիվանագիտության ակտիվության ոլորտից:

Այսպիսով, կասկածից վեր է, որ ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում ԼՂՀ-ի խնդրին առնչվող աշխատանքային շնորհը ընթանալու է թուրքական տեսակետի գերակայության պայմաններում: Արեւմտյան տերությունները կոչված են միայն հեղինակավոր տեսք տալու աշխատանքներին եւ մեղմացնելու որոշումների հակահայկական բնույթը դրանց գեղեցկատես շարադասությամբ ու միջազգային կեղծ երաշխիքներով:

Հայկական հարցի լուծման հերթական սցենարը եւ նրա մասնակիցները բավական ծանոթ են մեզ մեր արյունոտ ու ողբերգական պատմության էջերից: Վերջին երկու հարյուրամյակներում հայ ժողովուրդը բազմիցս տուժել է հայկական հարցի լուծման արեւմտյան տարբերակի հետեւանքներից: Սարսափելին այն չէ, որ եւ Արեւմուտքը, եւ Թուրքիան, եւ մանավանդ նրանց համագործակցության տեսքն ու բովանդակությունը մնացել են նույնը: Սարսափելին է այն, որ մենք չենք փոխվել: Նույնիսկ յոթանասունամյա քաղաքական անդորրը, որի ընթացքում կարելի էր վերագնահատել անցյալը եւ ըմբռնել Ռուսաստան-Թուրքիա-Արեւմուտք եռանկյունում մեր ազգային որոնումների անմխիթար վերջաբանի իրական պատճառները, իզուր է անցել:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՄԱԿ. խաղաղության սուղ միջոցները

Իր նշանակումից երեք ամիս անց ՄԱԿ-ի նոր գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալին կարեւոր է համարում կանխիչ դիվանագիտությունը, շրջանային կազմակերպությունների հետ սերտ համագործակցությունը, Իսրայելի հետ հարաբերությունների բարելավումը: Այս հարցերի մասին է «L'Express»-ի զրույցը նրա հետ:

– Լիբիա, Կամբոջա, Հարավսլավիա... նկատի ունենալով ՄԱԿ-ի միջոցները, մասնավորապես ֆինանսական, արդյոք չափազանց շատ չի՞ պահանջվում:

– Ճիշտ է, որ մենք պետք է ուժերս լարենք, եթե ուզում ենք մեր հանդեպ տածվող վստահությանը արժանի լինել: Ես հիմա մեկնում եմ Կամբոջա, վերադառնում եմ Սալվադորից եւ սպասում եմ Բանգլադեշ, Եթովպիա, Աֆղանստան գործուղված իմ ներկայացուցիչների զեկույցներին... Մենք ֆինանսական դժվարություններ չունենք, բայց, ինչպես ասում էր գեներալ դը Գոլը, մատակարարումը պետք է շարունակվի: Գործելու համար հարկ չկա սպասելու, որ այդ դժվարությունները վերանան: Ինչպե՞ս: Ավելի շատ հենվելով գոյություն ունեցող շրջանային կամ ոչ կառավարական մյուս կազմակերպությունների վրա: Մարդասիրական օգնության բնագավառում, օրինակ, վերջիններս ունեն մոտ 2 միլիարդ դոլլարի հասնող տարեկան բյուջե, հետեւաբար ավելի հարուստ են, քան Միացյալ ազգերի կազմակերպությունը:

– **Այդ ջանքերը ներկայումս ո՞ր երկրներում են առավել զգալի:**

– Այս նոր քաղաքականությունը գործադրվում է մասնավորապես Հարավսլավիայում: Այստեղ, ՄԱԿ-ի առաքելությունն այնտեղ սահմանափակվում է հրադադարի վերահսկողությամբ: Փոխարենը դիվանագիտական հաշտեցման գործողությունը վստահված է Եվրահամայնքին: Նույն ոգով մենք Սոմալիում համագործակցում ենք Աֆրիկյան միասնության կազմակերպության, Արաբական լիգայի, Իսլամական խորհրդաժողովի հետ: Ես կրկնում եմ, որ մենք միջազգային կոնֆլիկտների լուծման մենաշնորհ չունենք: Բացի դրանից, կարծում եմ, որ շրջանային կոնֆլիկտները պետք է կարգավորվեն տեղական շրջանակներում: Ես այնքան շատ եմ հետեւում ՄԱԿ-ի խարտիայի ութերորդ գլխում նշված ապակենտրոնացման այդ գաղափարին, որ դա 1948 թվականին Փարիզում իմ դոկտորական դիսերտացիայի թեման դարձավ...

– **Դուք ԽՍՀՄ-ի նախկին փոխարտգործնախարար եւ ներկայումս աշխատակից Վլադիմիր Պետրովսկուն հանձնարարել եք զեկուցագիր կազմել վերջին 50 տարիների կոնֆլիկտների ծագման վերաբերյալ...**

– Իրոք, մենք փաստաթուղթ ենք պատրաստում պարզելու համար, թե կանխիչ դիվանագիտության տեսանկյունից ՄԱԿ-ը գործունեության ինչպիսի նոր ձեւեր պետք է ընտրի: Վերջին տասնամյակում երրորդ աշխարհի երկրներում մոտ 60 կոնֆլիկտ է բռնկվել, քաղաքացիական կռիվները բազմապատկվում են, եւ այս բոլոր կոնֆլիկտների լուծումները սերտորեն կապված են վերակառուցման խնդիրների հետ: Հետեւաբար, մեզ համար կարեւոր է ոչ միայն խաղաղության վերականգնումը կամ պահպանությունը, այլեւ դրա կառուցումը: Օրինակ, մասնակցելով ժողովրդավարական հաստատությունների կամ նոր կառավարության կազմավորմանը...

– **Այնուամենայնիվ, չկա՞ն արդյոք անիրագործելի առաքելություններ, ասենք գնդապետ Քադաֆիին խելքի բերելը:**

– Թեեւ հաջողության հնարավորությունները սահմանափակ են, բայց ես շարունակում եմ Լիբիայի իշխանություններին համոզել խաղաղ լուծում գտնելու վերջնագրի ավարտից առաջ: Ես բազմաթիվ կապեր եմ հաստատել Տրիպոլիի հետ, եւ Վլադիմիր Պետրովսկին պետք է մոտ օրերս այնտեղ մեկնի: Բացի դրանից, եթե ես ի ծնե լավատես չլինեի, չէի կարող Եգիպտոսի արտգործնախարար լինել 14 տարի շարունակ:

– **Անվտանգության խորհրդի կառուցվածքը փոխվելո՞ւ է արդյոք եւ միջուկային կամ ռազմական զորության չափանիշը մնալո՞ւ է որոշիչ:**

– Մենք ունենք առավել հրատապ, առավել կարեւոր հարցեր: Երբ որեւէ երկիր ճգնաժամի մեջ է հայտնվել, սահմանադրությունը բարեփոխելուց առաջ ավելի լավ կլինի, որ այնտեղ գործի ժամանակավոր կառավարություն: Նույնը կարելի է ասել ՄԱԿ-ի համար: Մնում է ավելացնել, որ, չթերագնահատելով պետության ռազմական կամ միջուկային զորությունը, ամենակարեւորը միջազգային քաղաքականության մեջ դեր խաղալու կամ չխաղալու նրա կամքն է: Մի փոքրիկ պետություն կարող է զգալի ազդեցություն ունենալ: Ինչպիսին էր ասենք Հարավսլավիան Տիտոյի ժամանակներում, Կուբան կամ Մալթան որոշակի ժամանակաշրջանում, եւ ընդհակառակը, մեկ մեծ երկիր կարող է չցանկանալ առաջ նետվել: Այս առումով հետաքրքրական է Ճապոնիայի օրինակը...

– **Դուք նախագահ Սադաթին ուղեկցեցիք Երուսաղեմ... Այսօր մտադի՞ր չեք աջակցել իսրայելա-պաղեստինյան բանակցություններին:**

– Իրոք, ես ուշադիր եմ այդ բանակցությունների նկատմամբ: Բայց հարկավոր է նաեւ, որ խնդրեն ՄԱԿ-ի միջամտությունը: Մենք չենք կարող մեզ պարտադրել: Արդ, առայժմ խաղաղության խորհրդաժողովով հրավիրված երկու տերությունները մեզ չեն հրավիրել միջամտելու:

– **Այդուհանդերձ, դուք հաջողություն տեսնո՞ւմ եք ձեր գործունեության մեջ:**

– Անպայման: Իմ նշանակումից հետո ես Յիցխակ Շամիրին ուղերձ հղեցի, որտեղ նրան ասում. «Ես նպաստել եմ Իսրայելի եւ Եգիպտոսի հաշտությանը, հիմա ես կուզենայի նպաստել Իսրայելի եւ ՄԱԿ-ի մերձեցմանը»: Տեսնո՞ւմ եք, որ հաջողություն կա:

«L'Express», 9 ապրիլ 1992

«Մաքուր ոչնչություն»

Ստորեւ տպագրվող հոդվածում հեղինակը վեճի մեջ է մտնում Սեւակ եւ Սիրակ Յովհաննիսյանների հետ, հակադրվելով նրանց տեսակետներին: Խմբագրությունն այն չի դիտում որպես միջկուսակցական բանավեճ, այլ, ելնելով բազմակարծությանը տեղ տալու իր սկզբունքից, չի մերժում այն տպագրել:

Տխուր հիսնական թվերին պարում էի Երեւանի Կոնդ թաղամասում «ժամի մոտ»: «Քուչի տղերի» մեր բառապաշարը թերի էր եւ աղճատ, աղավնուն «դուշ» էինք ասում, միլիցիոներին՝ «չանգյալ»: Երբ իջնում էինք Զանգու լողանալու եւ ջուրը սառն էր լինում, ասում էինք «մաքուր սառույց ա»: Մի բանասեր հարեւան ունեինք, որն ամեն օր աշխատանքի էր գնում «պորտֆելը» թեւի տակ, շատ լուրջ դեմքով եւ ոչ ոքի չէր բարեւում: Սրան էլ կնքել էինք «մաքուր զիբիլ»...

«Մաքուր» բառը փոխարինում էր գերադրական աստիճանի բոլոր ածականներին: Նույնիսկ այժմ էլ պատահում է, օգտագործում ենք «մաքուր կեղծ» կապակցությունը, երբ խոսք է բացվում վճարողների գարշապարը լիզող որեւէ մորուքավորի մասին, բայց ոչ գրավոր խոսքում:

Բոլոր այս մտորումներն առաջացան դեռ 1991 թվականի հոկտեմբերին, երբ «Ազատամարտ» շաբաթաթերթում *(16 հոկտ. 1991)* կարդացի ոմն Սեւակ «Յովհաննիսեանի» «Կեանքի ճշմարտութիւնը եւ ազգային գաղափարախօսութեան ուրուականը» հոդվածը: Ուշադրություն դարձրի այն պատճառով, որ դա տպագրված էր մի կուսակցության պաշտոնաթերթում, որը միշտ կուրծք է ծեծել իր ազգային բնույթի շուրջ:

Ըստ նշված հոդվածի պարզվում է «ազգային գաղափարախօսութեան նախապաշարմունքը» հարկ է «փարատել» եւ դրա համար բավական է «դիմել միակ բացարձակ ճշմարտութեանը՝ կեանքին, որի առնչութեամբ» այն «մաքուր ոչնչութիւն է...»:

Այս «մաքուր»-ից արթնացան Կոնդի մեր «քուչի տղերի», այս «բանասերի» մակարդակի անգրագիտության մասին հիշողությունները:

Չգիտեմ, «բացահայտվա՞ծ», թե՞ «չբացահայտված» դաշնակցական Ս. «Յովհաննիսեանը» իր տեսաբանական հովեր ունեցող հոդվածում սահմանում է. «Մեր ազգի նաւը իր շառաւիղից դուրս է եկել»...

Տարրական դպրոցում ուսուցանում են, որ շառավիղը կենտրոնից շրջագծի բոլոր կետերի միեւնույն հեռավորությունը փաստող երեւակայական ուղիղն է, որից շատ ավելի հարմար է շեղվել, քան «դուրս գալ»... Երբ «Ազատամարտ»-ը անպատճառ ուզում է «մեր ազգի նավի» գլխին մի փորձանք բերել, թող այդ պատասխանատու գործը հանձնարարի եզրաբանական սահմանումներին եւ բառերի իմաստի մասին գեթ տարրական պատկերացում ունեցող «բանասերի»:

«Չբ» կամ «բ» «Յովհաննիսեանը», որեւէ ծավալ չունեցող «շառավիղից» «մեր ազգի նավը» դուրս բերելուց հետո, նշում է, որ «մենք բոլորս տենդագին փնտրում ենք մի այնպիսի միասնական հզոր ուժ, որը կարողանար բարձրացնել այն եւ կրկին դնել բաց ծովի մեջ»...

Մեղք ինչ թաքցնեմ, առ այսօր ես կարծել եմ, թե նավերը «ջուրն են իջեցնում», այսինքն ծովի վրա են դնում, այլ ոչ թե «մեջ», իհարկե երբ այն սուզանավ չէ...

Դարձյալ իհարկե, կռահվում է, թե ինչ «կուզեր ըսել» պարոն «ընկեր Յովհաննիսեանը», սակայն ընթերցողին «բաց ծովի մեջ դնելուց» առաջ պարտավոր էր սեփական կամ պատվիրված մտքերը շարադրելու ունակություն ունենալ:

Թերթային սյունակի տասնութ տող զբաղեցնող հաջորդ գերնախադասությամբ «Յովհաննիսեանն» ասում է. «Ոմանց այդպիսի ուժ է ներկայանում ազատութիւնը, ուրիշներին անկախութիւնը, բայց քանի որ դրանք հնարաւոր չէ գործադրել օդում», հարկավոր է գործածման տեղ, «օբյեկտ» ճարել: Եւ ահա տեղը գտնելուց հետո «կառչում են մի այնպիսի բանից, որը կարելի լիներ հակադրել իրական վիճակին»:

Ըստ «Յովհաննիսեանի» իրական վիճակին հակադրվող ուժը, «պարզ է՝ պետք է անխուսափելիորեն լիներ անիրական»... *(ընդգծումն իմն է)*:

Տարօրինակ է, առ այսօր մեզ հայտնի պատմության ընթացքում հակադրված բոլոր ուժերն էլ «անխուսափելիորեն» իրական են եղել... Գուցե տիեզերական օրինաչափությունները փոխվել են եւ այդ մասին միայն «Յովհաննիսեանն» ու «Ազատամարտի» խմբագր[illegible] գիտեն, իսկ մենք «ցավին անտեղյակ, դավին անտարբեր», շարունակում ենք ապրել «դուալիստական», երկբեւեռ տիեզերքում...

Անիրական, գոյություն չունեցող ուժ, որն այնուհանդերձ օժտված է բնորոշիչներով, այն «ընդհանրական եւ համընդգրկուն» է, չնայած «մինչեւ վերջ վերացական, անմարմին մի բան, ասել է պարզապես գաղափար» է...

«Եւ ահա հանկարծ, բոլորն անխտիր ուղեւոր ու ղեկավարներ, սկսում են միաժամանակ խոսել մի ինչ-որ «ազգային գաղափարախօսութիւն» ստեղծելու անհրաժեշտութեան մասին եւ, փրփուր ի բերան, սկսում են հիմնաւորել այդ «փրկիչ» գաղափարը»...

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարության հայտարարությունը

Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությունը ապրիլի 20-ին հանդես եկավ մի քանի հայտարարությամբ: Դրանցից առաջինը վերաբերում է Թուրքիայի օդային տարածքով իրականացվող Երեւան-Հալեպ-Երեւան թռիչքներին: Այնտեղ մասնավորապես ասվում է.

«Թուրքիայի տրանսպորտի նախարարության քաղաքացիական ավիացիայի բաժինը որոշում է ընդունել 1992 թվականին ամռան ընթացքում Թուրքիայի տարածքի վրայով թռչելու իրավունք ունեցող Աերոֆլոտի կանոնավոր թռիչքների ցուցակից հանել Երեւան-Հալեպ-Երեւան կանոնավոր թռիչքը: Թուրքական կողմի կոչանն այն է, որ պարզապես գործի է դրվել ԵԱՀԽ-ի պատշոնաստր անծանց՝ փետրվարի 28-ի որոշումը «Ղարաբաղյան կոնֆլիկտի մեջ եղած երկրներին զենք եւ զինամթերք մատակարարելու վրա էմբարգո դնելու մասին ԵԱՀԽ-ի անդամ-երկրների եւ տարածաշրջանի այլ պետությունների կողմից»»:

Թուրքիայի տրանսպորտի նախարարության քաղաքացիական ավիացիայի բաժնի արարքը եւ այլ արդարացնող փաստարկները անհիմն են եւ՛ իրավաբանորեն, եւ՛ քաղաքականապես: Առաջին հերթին խախտվում է 1967 թվականի օդային հաղորդակցության մասին միջպետական երկկողմանի համաձայնագիրը: ԵԱՀԽ-ի՝ ղարաբաղյան կոնֆլիկտով բռնկված երկրներ զենք ներմուծելու վրա էմբարգո դնելու մասին որոշման թուրքական մեկնաբանությունը ակնհայտորեն նպատակաուղղված՝ եւ կողմնապահ բնույթ ունի:

Ցանկալի է հիշել, որ ըստ այդ որոշման Հայաստանը չի սահմանվում որպես կոնֆլիկտային գոտի (Լեռնային Ղարաբաղն ու Ադրբեջանն են կազմում այդ գոտին), եւ վերջին հաշվով, որոշումը վերաբերում է ԵԱՀԽ-ի բոլոր երկրներին, այդ թվում Թուրքիային եւ Ադրբեջանին: Մինչդեռ արտաքին աշխարհի հետ Ադրբեջանի օդային հաղորդակցությունը Թուրքիայի միջոցով չի խափանվում թուրքական իշխանությունների կողմից եւ հետզհետե ակտիվանում է: Այդ կապակցությամբ ստիպված ենք թուրքական իշխանությունների ուշադրությունը հրավիրել համաշխարհային մամուլում ավելի ու ավելի հաճախ հանդիպող հաղորդագրություններին այն մասին, որ ադրբեջանական զավթիչների կողմից օգտագործվում է Թուրքիայից բերված զենք եւ որ Ադրբեջանի կողմից թուրք վարձկան զինվորներ են մասնակցում Լեռնային Ղարաբաղում տեղի ունեցող ռազմական գործողություններին:

Թուրքական կողմի նմանօրինակ գործողությունները չափազանց բացասաբար են անդրադառնում Հայաստանի կարծիքի վրա, մասնավորապես ԵԱՀԽ-ի հովանավորությամբ Մինսկում կայանալիք, Ղարաբաղյան կոնֆլիկտի լուծմանը նվիրված միջազգային խորհրդաժողովի լույսի ներքո: Հարկ է հիշեցնել, որ Հայաստանը համաձայնել է Թուրքիայի մասնակցությանը խորհրդաժողովում, ակնկալելով Թուրքիայի անկողմնապահ վերաբերմունքը ղարաբաղյան կոնֆլիկտի մեջ ներքաշված կողմերին:

Թուրքական եւ ադրբեջանական ինքնաթիռները ակտիվորեն օգտագործում են Հայաստանի օդային տարածքը: Չնայած թուրքական կողմի ոչ կառուցողական վերաբերմունքին՝ հայկական իշխանությունները մինչ այժմ նրանց համար ոչ մի արգելք չեն ստեղծել: Բայց եթե Թուրքիան հետագայում էլ շարունակելու է խտրական վերաբերմունք ունենալ Հայաստանից եկող թռիչքների նկատմամբ, Հայաստանը ստիպված կլինի համապատասխան միջոցներ ձեռնարկել եւ հավասար պայմանների պահանջ դնել: Այսպիսով, փոխանակ «Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի խաղաղ ճանապարհով լուծմանը նպաստելուն», ինչպես նշվում էր Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարարության 1992 թվականի մարտի 2-ի հայտարարությունում, Թուրքիայի տրանսպորտի նախարարության քաղաքացիական ավիացիայի բաժնի որոշումը կարող է հանգեցնել լարվածության հետագա սրմանը տարածաշրջանում:

Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարությունը, հաստատելով Հայաստանի Հանրապետության ձգտումը նորմալացնելու եւ զարգացնելու Հայաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ միջպետական հարաբերությունները, կոչ է անում Թուրքիայի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությանը ուժերի ներածին չափ աջակցություն ցուցաբերել Երեւան-Հալեպ-Երեւան թռիչքի նախկին իրավական վիճակը վերականգնելուն եւ ընդհանուր առմամբ վերացնել Հայաստանի նկատմամբ կիրառվող խտրականությունը արտաքին աշխարհի հետ տրանսպորտային հաղորդակցության հարցում»:

Մյուս երկու հայտարարություններից մեկը վերաբերում է այս տարվա ապրիլի 10-ի Մարաղայի ողբերգությանը, երբ «ադրբեջանական բանակի զինված կազմավորումները, ԱՊՀ ռազմական ուժերի զրահատեխնիկայի օժանդակությամբ» «... մի քանի ժամվա ընթացքում գյուղի գրավված մասի շինությունները կրակի են մատնել եւ զրահատեխնիկայի միջոցով հավասարեցրել հողին: Գազանաբար սպանվել են գյուղի 53 խաղաղ բնակիչներ, մեծ մասամբ կանայք, երեխաներ (նույնիսկ կրծքի), ծերեր... Մարաղայի կենդանի մնացած բնակիչներից մեծ՝ մասն անհայտ կորել է, իսկ 52 բնակիչներ ադրբեջանցիները պատանդ են վերցրել: Գերեվարվածների մեծ մասը կանայք են եւ երեխաներ... Առանց որեւէ ռազմաքաղաքական անհրաժեշտության, նմանօրինակ բարբարոսական միջոցներով խաղաղ բնակչության զանգվածային ոչնչացման այս գործողությունները Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությունը չի կարող որակել այլ կերպ, քան պետական ահաբեկչության ակտ Լեռնային Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչության նկատմամբ»:

Մյուս՝ երրորդ հայտարարությունը վերաբերում է ապրիլի 16-ին Բաքվում ԱՊՀ ռազմական ուժերի եւ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության միջեւ ստորագրված համաձայնագրին, ըստ որի, «նախկին Խ. Միության, ներկայումս ԱՊՀ միացյալ զինված ուժերի կասպիական նավատորմիղի 25 տոկոսն իր ցամաքային շինություններով եւ ռազմական տեխնիկայով հանձնվում է ադրբեջանական կողմին»:

«Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությունը լիազորված է հայտարարելու, որ Հայաստանի ղեկավարությունը Ռուսաստանի ղեկավարության եւ ԱՊՀ միացյալ զինված ուժերի հրամանատարության գործողությունները որակում է որպես վտանգավոր քայլ, որը չի բխում Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի ազգային շահերից, այլ առաջացնում են լարվածություն եւ կտրուկ սրում իրադրությունը Անդրկովկասյան տարածաշրջանում, եւ կունենա լուրջ հետեւանքներ տարածաշրջանի բոլոր երկրների համար», ասվում է հայտարարության մեջ: ■

Արթուր Մկրտչյանի մահվան հանգամանքները ճշտվում են

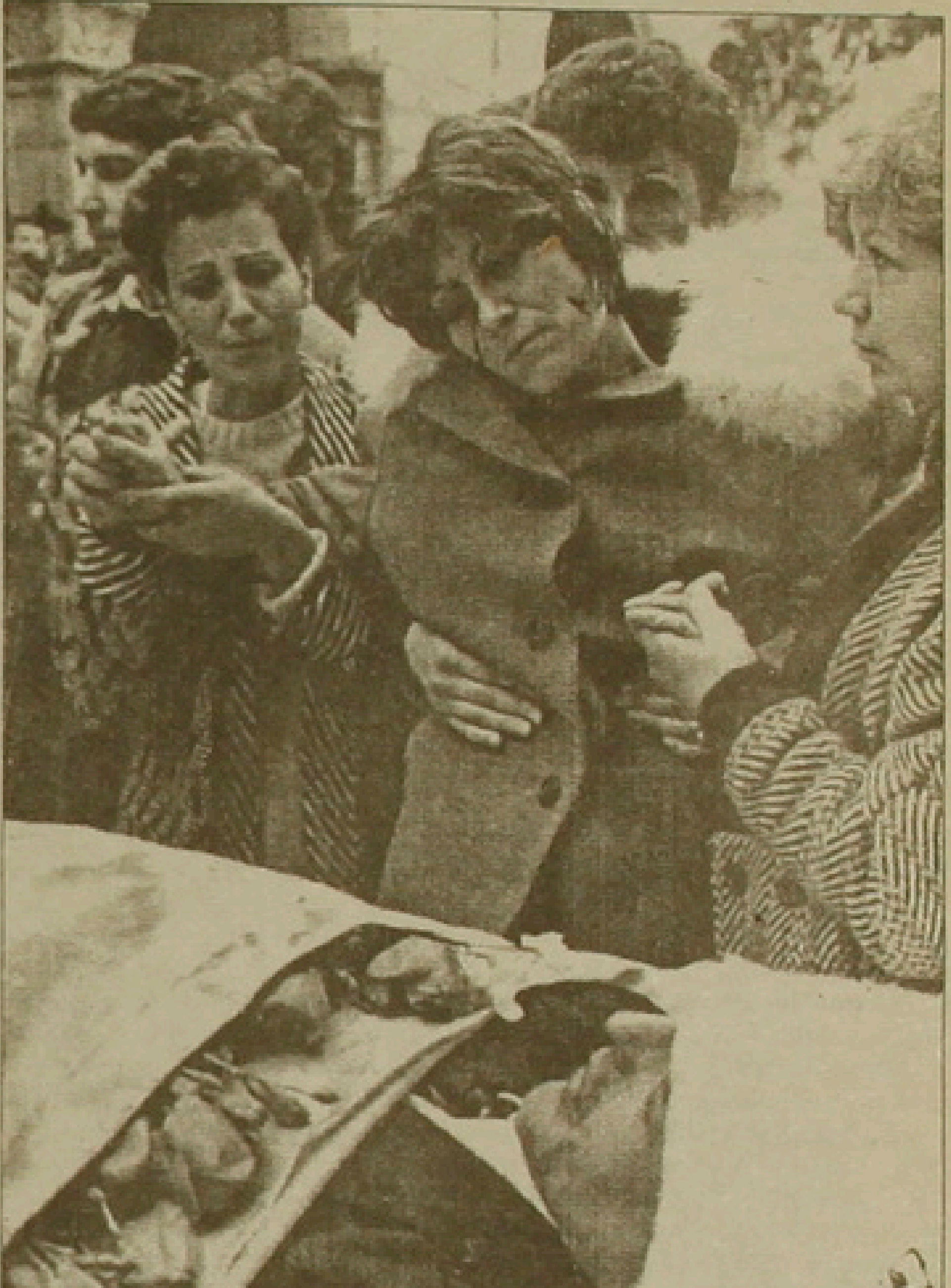

Արթուր Մկրտչյանի մահվան կապակցությամբ Արցախ մեկնած դատախազության անդամ Սամվել Շահինյանը երկուշաբթի օրը խորհրդարանում որոշ պարզաբանումներ կատարեց: Պարզվեց, որ ԼՂՀ կառավարության նախնական հաղորդագրությունը, որտեղ Արթուր Մկրտչյանի մահը ներկայացվում էր որպես դիտավորյալ սպանություն, հիմնված է եղել անձիշտ տեղեկատվության վրա: Այժմ վարկածները հանգում են միայն երկու տարբերակի՝ կամ դա եղել է զենքի հետ անփույթ վարվելու հետեւանք, կամ էլ զենքն է անսարք վիճակում եղել:

Արթուր Մկրտչյանի մահվան հանգամանքների հետաքննությունը շարունակվում է:

«Բոլորը-բոլորը. հաւատաւորներն ու թերահաւատները, մոլեռանդներն ու ժխտականները, անտարբերներն ու հասուններն, գիտնականներն ու անգետները, ի մասնաւորի իշխանաւորներն ու անիմաստ ամբոխները, խօսում են «ազգային գաղափարախօսութեան», որպէս թէ փրկիչ աստծու մասին»...

Կարելի էր փառք տալ աստվածներին, եթե բոլորը-բոլորը, բացի «Յովհաննիսեանից», խոսեին ազգային գաղափարախոսության անհրաժեշտության մասին, բայց ցավոք այդպես չէ: Ստելու, շեղելու եւ խեղելու կրքից կուրացած «ընկեր Յովհաննիսեանը» չի էլ նկատում, որ ստում է ի վնաս իր նպատակի՝ ազգային գաղափարախոսության ժխտման:

Եթե «բոլորը-բոլորը» հասկանային ազգային գաղափարախոսության անհրաժեշտությունը, ապա ինչպես կոմունիստական, այնպես էլ դաշնակցական կուսակցության շարքերում ոչ ոք չէր լինի, ներառյալ եւ «ընկեր Յովհաննիսեանը», որ նույն երկարաշունչ թվարկումը, արդեն շատ ավելի իրավացիորեն, կներկայացներ որպես ազգային գաղափարախոսության գոյության ապացույց:

Որքան կարելի է եզրակացնել «Ազատամարտի» նույն համարում հրատարակված մյուս՝ Սիրակ «Յովհաննիսեանի» «Ինքնաոչնչացման դիալեկտիկա» հոդվածից. «ազգերից իւրաքանչիւրը առանձին-առանձին ի վերուստ օժտուած է միայն իրեն բնորոշ լեզուամտածողութեամբ, բարոյա-հոգեբանական պատկերացումներով, ավանդույթներով, նիստ ու կացով, վարք ու բարքով, եւ այլն, եւ այլն: Ընդհանրապես ազգը, առաւել եւս քաղաքակիրթ ազգը, չի կարող ապրել մի այնպիսի կաղապարի մէջ, որը խորթ է իր ազգային ոգուն եւ չի բխում իր ազգային առանձնայատկութիւններից»:

Այս «Յովհաննիսեանի» թվարկումները նախորդ «Յովհաննիսեանի» ժխտած ազգային գաղափարախոսության հիմունքներն են, որ գուցե զիտակցված չեն պարոն «ընկեր խմբագրապետի» եւ մյուս սովորական խմբագիրների կողմից...

Առաջին Սեւակ «Յովհաննիսեանը» պնդում է, որ «ոչ ոք չգիտի եւ չի կարող ասել, թէ ի՞նչ է վերջապէս այդ «ազգային գաղափարախօսութիւն» ասածը, ճիշտ այնպէս ինչպէս ոչ մի մարդ չգիտի թէ ինչ է Աստուած»:

«Այդ չիմացութեան պատճառը,- բացատրում է նա,- ոչ թէ գաղափարախօսութեան բարդութիւնը, այլ այն է, որ նա կատարելապէս անըմբռնելի է, որովհետեւ պարզապէս գոյութիւն չունի»...

«Տեսաբանողի» տրամաբանական եւ շարահյուսական ունակությունների հարցը թողնելով «Ազատամարտ»-ի խմբագրի խղճին եւ ընթերցողների դատին, նշենք միայն. «Տեառն» «Յովհաննիսեան»-, ազգային գաղափարախոսությունը փնովելու համար, հասկանալի է, վճարում էին ինչպես նախկին, այնպես էլ ծեր անդամակցած ներկա կուսակցությունում, բայց ինչքան տեղյակ եմ՝ «Աստուածին» ժխտելը այս կուսակցությունն առանձնապես չի խրախուսում. ի՞նչ գործ ունեք...

Եթե չլինեք Սեւակ «Յովհաննիսեանի» հաջորդ «հոդուածը», նախորդին էլ չէինք անդրադառնա...

Բայց եղավ ամբողջացնելով դասական գրչի արժանի նրա կերպարը, որը կարելի է հրապարակը հեղեղած հրապարակախոսական անձեռնահասության եւ մեղմ ասած միջակության հավաքական կերպար համարել...

Հուսով, որ երբեւիցե կգտնվի շնորհաշատ մեկը եւ կծեծանրկի պարոն «ընկեր Յովհաննիսեանի» դասականացման գործը՝ տալիս ենք նաեւ ներքո ներկայացվող տեղեկանքը:

Եթե Սեւակը «կայ», Սիրակը «կայ» նշանակում է դրանք երկուսն էլ կան... կան եւ «կեանքում» հանդես են գալիս համատեղ, «դաշնա...կցուած», նույն կուսակցության, նույն պարբերականում, նույն ազգանունով. «Յովհաննիսեան»...

Փայլուն «տրամաբանության» այս գլուխգործոցը, ըստ էության, «թխված է» «Յեղափոխական Դաշնակցութեան» պաշտոնական շաբաթաթերթ «Ազատամարտի» թիվ 15-ում *(10-16 ապրիլի, 1992 թ.)* տպագրված, պաշտոնապես «բանաստեղծ» Սեւակ «Յովհաննիսեանի» հաջորդ «Անխուսելի ամբողջութիւն» հոդվածից:

Ահա.

«Եթէ գիւղացին կայ, բանուորը կայ, մտաւորականը կայ, ուսեալը կայ, վաճառականը կայ, ապա դա նշանակում է, որ դրանք բոլորն էլ կան ոչ այլ կերպ, քան միասին, համատեղ, հավաքականօրէն» եւ «կեանքում հանդէս են գալիս դաշնակցուած»...

Շատ ափսոս, որ Հաւեսկը հնարավորություն չի ունեցել ճանաչելու «դաշնա...կցուած» «Յովհաննիսեաններին» եւ առ ի չգոյծ լավագույնին, սեռուններին է թողել դասալքաբանողի շատ ավելի արդյոս կերպար հանձինս գնդապետ Ֆոն Ցիլերգուտի:

Սա ուսուցանում էր. «Նախասահմանը ընենքի այն մասն է, որը երեւում է փողոցից կամ մայթից: Իսկ ընենքի հետեւի մասը մայթից չի երեւում»:

Չնայած «Յովհաննիսեանը» ազնվական տիտղոս չունի, բայց պաշտոնապես ավելի զորեղ լինելով Ֆոն Ցիլերգուտից, երեւույթների խորքն է թափանցել. «Գիւղացին գիւղացի է, մտաւորականը մտաւորական, շատ ուսեալը շատ ուսեալ, նուազ ուսեալն էլ նուազ ուսեալ»...

Ինքներդ դատեցեք, երկուսից ո՞րն է ավելի... խելոք:

Պարզվում է «բոլորն էլ իբրեւ հայ ազգի մասեր, ազատ են լինելու եւ մտաւորական, եւ զինուոր, եւ հոգեւորական, եւ քաղաքացի, եւ գիւղացի, եւ վաճառական»...

Երբ քաջարի զինվոր Շվեյկը վաշտապետ Լուկաշին պատմում էր, թե ինչպես իր ծանոթներից մեկը մի քաղաքացուց դրամ վերցրեց նրա աղջկա հետ ամուսնանալու խոստումով եւ մտնեց, ապա մի ուրիշ քաղաքացուց եւ մտնեց, հետո երրորդ քաղաքացուց եւ մտնեց, Լուկաշը կանգնեցրեց Շվեյկին եւ սպառնաց, որ եթե նրա ծանոթը դրամ վերցնի նաեւ չորրորդ քաղաքացուց, ապա Շվեյկն ապտակ կստանա...

Փշաքաղվում եմ պատկերացնելով, թե ինչ կերպ կվարվեր սաքն ու սաք զենք կրելու օրինական իրավունք ունեցող տաքարյուն Լուկաշը «Յովհաննիսեանի» հետ:

Այն բռնապետական ժամանակներում մարդու իրավունքների դեկլարացիան ինչ-որ թե շատ գործում էր միայն հոգեբուժարաններում եւ պատլամենտներում: Ըստ երեւույթին, այդ պատճառով էր Շվեյկը երանությամբ հիշում իր գժանոցում անցկացրած օրերը. «Մարդ այդտեղ ինչ ուզենա կարող է դուրս տալ, ինչ որ պատլամենտում»:

Մեր դեմոկրատական ժամանակներում, Շվեյկի խոսքերով ասած, մարդ ինչ ուզենա կարող է դուրս տալ ամենուր՝ միտինգներում, հեռուստատեսությամբ, պարբերականների էջերում... էլ չենք խոսում պատլամենտի եւ հոգեբուժարանի մասին:

Բայց չշեղվենք:

Ս. «Յովհաննիսեանն» այնուհետեւ ուսուցանում է. «Ազգի բոլոր մասերն էլ չեն կարող գոյութիւն ունենալ առանց մեկը միւսի. մտաւորականը՝ առանց զինուորի, գիւղացին՝ առանց բանուորի, հոգեւորականը՝ առանց աշխարհականի, շատ ուսեալը՝ առանց նուազ ուսեալի...: Սրանք բոլորն էլ կեանքում հանդէս են գալիս դաշնակցուած կերպով՝ իբրեւ բնական դաշնակիցներ եւ ոչ թէ իբրեւ անհաշտ հակառակորդներ...» *(ընդգծումն «Ազատամարտինն» է)*:

Եւ «Յովհաննիսեանը», եւ «Ազատամարտը», եւ (հետեւաբար) Դաշնակցությունը անկասկած իրավացի են, որ «շատ ուսեալը» չի կարող գոյություն ունենալ առանց «նուազ ուսեալի», բայց որ դրանք բնական դաշնակիցներ են՝ չեն կարողանում կլլել «Յովհաննիսեանի» սոպաչի բացատրությունից հետո էլ, Դաշնակցության եւ «Ազատամարտ»-ի հիմն մոտ ունեցած պատվելի «իմիջ»-ով եւ «ռեյտինգ»-ով հանդերձ...

Գուցե հենց սա՞ է «զուիցերական տիպի սոցիալիզմը»...

«Յովհաննիսեանի» բոլոր, թող ների ասել՝ մտամարզանքները գրեթե նույն մակարդակի են, բայց կան առավել պայծառ տողեր, որոնք չնշելն ուղղակի հանցավոր անփութություն կլիներ:

Ահա դրանք.

«Դաշնակցութիւնը, իբրեւ կազմակերպութիւն, ոչ միայն ազատ է, այսինքն ընկերավարական է նրա անդամները... իրենց գործի մեջ դաշնակցում-կենսավարում-ընկերավարում են իբրեւ հավասար Ընկերներ), այլեւ նա իբրեւ ազգային-քաղաքական կազմակերպուած ուժ, անկախ... նոյնիսկ իր անդամների առանձնական պատկերացումներից, եղել, մնում է եւ չի կարող չլինել ընկերվարական» *(ընդգծումները «Ազատամարտ»-ինն են)*:

«Ընկերվարութիւնը Հայ ազգի միակ, հասուածական-գաղափարական-դասակարգային-մասնաւոր, ...իշխանութիւնից զերծ կենսակերպն է, որ ապահովում է տնտեսական, մշակութային, հոգեւոր, պետական, գիտական, խաւային, դասային, համայնքային ոլորտների գործառական ներդաշնակութիւնը, միասնութիւնը, հավասարակշռութիւնը...»:

Իսկ «ի՞նչ է նշանակում **ազատ, անկախ եւ միացեալ** Հայաստան»...

Ընդամենը՝ «դա նշանակում է, որ Հայ ազգն **ինքն իր մէջ ազատ** է, ասել է թէ՝ չի ճնշում ինքն իրեն»...

Եթե հանրահայտ Օստապ Բենդերի «Յովհաննիսեանական» դաշնակիցներից մեկը՝ հաշվապահ Բեռլագան հոգեբուժարանում ստուգում անցկացնող պրոֆեսոր Տիտանուշկինին ներկայանար Ս. Յովհաննիսեանի տրամաբանությամբ, այլ ոչ թե «Յարբուխ Ֆյուր պսիխոանալիտիկ ունդ պսիխոպատոլոգիկ» ուսումնասիրելով, գժանոցից չէր վռնդվի որպես «սիմուլյանտ»:

Հ. ՎԱՍԻԼՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՆՑ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ

Ֆրանսիայում քաղաքապետական եւ նահանգային ընտրությունները փոխեցին կառավարության կազմը

Մարտի 22-ին եւ 29-ին Ֆրանսիայում տեղի ունեցած քաղաքապետական եւ նահանգային ընտրություններում սոցիալիստները, որոնք 1988 թվականի ընդհանուր ընտրություններից ի վեր երկրի Ազգային ասամբլեայում 577 պատգամավորական տեղերից զբաղեցրել էին 254-ը, այս անգամ հավաքելով քվեների հազիվ 13 տոկոսը, 17 տոկոսով նահանջեցին:

Արդեն 1988 թ. սոցիալիստները մենակ իշխելու ուժ չունեին, քանի որ մի օրենքի ընդունման համար անհրաժեշտ 289 ձայներ չունեցող սոցիալիստները ամեն անգամ դիմում էին 17 անկախ երեսփոխանների եւ, ըստ օրենքի բնույթի՝ համայնավարներին, կանաչներին եւ որոշ աջակողմյան երեսփոխանների:

Դրան ավելացրած, 1986–88 թվականներին կառավարությունն անցել էր աջակողմյան Ժակ Շիրակի նեո-գոլիստական հանրապետական կուսակցությանը:

1986-ից մինչեւ 1988 թվականը կայացավ նախագահ Միտերանի եւ վարչապետ Ժակ Շիրակի «սիրողական համերաշխությունը»: Այն անցավ առանց մեծ ցնցումների: Ըստ տարբեր հոսանքների քաղաքական մեկնաբանների կարծիքի, այդ բանը հաջողվեց շնորհիվ Միտերանի ճկուն, հեռատես ու խորամանկ ներքին քաղաքականության:

Ըստ Ֆրանսիայի սահմանադրության, հանրապետության նախագահը կարող է լուծարել խորհրդարանը եւ ժամկետից շուտ հայտարարել նոր երեսփոխանական ընտրություններ: 1986 թ. պարտությունից հետո Միտերանը համբերեց մինչեւ 1987 թ. եւ վերընտրվելով նախագահ, գործածեց իր այս իրավունքը եւ 1988 թ. կառավարությունը կրկին անցավ սոցիալիստներին:

Այս խոհեմ քաղաքականության արդյունքն այն եղավ, որ Միտերանը եւ սոցիալիստական կուսակցությունը 1988 թ. նախագահական եւ երեսփոխանական ընտրությունների ժամանակ արժանացավ ժողովրդի մեծագույն վստահությանը, առաջինը մի անգամ եւս արժանացավ հանրապետության նախագահի պաշտոնին, իսկ երկրորդը դարձյալ եկավ իշխանության գլուխ:

Սակայն իշխանությունների «վերահաստատման» հաջողությունը մոլորեցրեց թե Միտերանին, թե սոցիալիստական կուսակցությանը: Միտերանը, հակառակ իր 1986–1988 թթ. ժամանակահատվածում ցուցաբերած ճկուն քաղաքականության, 1988 թ.-ից ինքը եւ սոցիալիստական կուսակցությունը չկարողացան վարել նույն քաղաքականությունը, որի հետեւանքով թույլ տվեցին բավականին մեծ ու խոշոր սխալներ նամանավանդ արտաքին քաղաքականության բնագավառում, որի համար քննադատության ենթարկվեցին ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ Եվրահամայնքի անդամ պետությունների, մասնավորապես Անգլիայի, Գերմանիայի եւ այլ երկրների կողմից:

Ֆրանսուա Միտերան եւ Պիեր Բերեգովուա

Այս «սխալներից» վերջիններն էին նախկին Խ. Միությունում օգոստոսյան խռովության առաջին րոպեներին Միտերանի ցուցաբերած «չափազանց հանդուրժողական ու ջերմ» հակազդեցությունը, ապա Պաղեստինի ազատագրման կազմակերպության ղեկավարներից Ջորջ Հաբաշի Ֆրանսիա ժամանակավոր մուտք գործելու արտոնություն տալուց հետո մեծ աղմուկով նրան երկրից վտարելը, ինչպես նաեւ Ֆրանսիայի քաղաքական պատմության մեջ ամենակարճատեւ «վարչապետուհին» լինելու (320 օր) ռեկորդին արժանացած տիկ. Կրեսոնը, որը անգլիացիներին անվանեց «միասեռականներ» եւ այլն: Անգլիացիները դրան պատասխանել էին, թե *«տիկին վարչապետը քանի՞ անգամ էր փորձել անգլիացի տղամարդկանց այդ եզրակացության հանգելու համար»:*

Այս եւ մի շարք այլ սխալների պատճառով 1988-ից մինչեւ 1992 թ. Միտերանը եւ սոցիալիստները արագորեն կորցրին ընտրողների վստահությունը, որն իր արդյունքը տվեց այս վերջին քաղաքապետական ու նահանգային ընտրությունների ժամանակ:

Ինչպիսին է Ֆրանսիայի այսօրվա քաղաքական իրավիճակը:

Միտերանը նախագահ է մնալու մինչեւ 1994 թ.: Սոցիալիստական կուսակցությունն իշխանության գլուխ է եւ կառավարություն կազմելու միակ իրավասու քաղաքական հոսանքն է մինչեւ 1992 թ. վերջը: Սակայն մինչեւ նոր ընտրությունները նրանք իշխանության գլուխ են առանց իշխանություն ունենալու:

Ֆրանսիացիները սոցիալիստներին շառաչուն ապտակ հասցրին, ասելով, թե *«ճիշտ է, ըստ օրենքի իշխանության գլուխ եք, սակայն մինչեւ իշխանության ժամկետի լրանալը եթե հետընթաց գործունեությունը չփոխեք, երեսփոխանական ու նախագահական ընտրությունների ժամանակ ցույց կտանք մի անգամ եւս մեր վերաբերմունքը ու այդպիսով դուք ընդհանրապես կկորցնեք վերընտրվելու հավանականությունները»:*

Իշխանությունն իր ձեռքից ելնելով եւ հանուն ժողովրդավարության ստիպված եղավ լսել ընդդիմությանը, ժողովրդին, ընտրողներին ու վերջապես նաեւ հանրային կարծիքը:

Ֆրանսիայի նոր վարչապետը Պիեր Բերեգովուան, որը 1982 թվականից երազում էր այս պաշտոնը (այդ մասին նա բազմիցս արտահայտվել է), ուղիղ հինգ անգամ Միտերանի կողմից առաջադրվել է, եւ նույն Միտերանի կողմից էլ վերջին րոպեին որոշվել էր մեկ ուրիշը (Պիեր Մորուա, Լորան Ֆաբիուս, նորից Պիեր Մորուա, Միշել Ռոկար, Էդիթ Կրեսոն):

Ֆրանսիական նշանավոր *«Լիբերասիոն»* թերթի քաղաքական մեկնաբան Լորան Մոդին այս առիթով իր գրած *«Հնուց եկող մի հավակնության պարգեւատրումը»* հոդվածում նոր վարչապետ Պիեր Բերեգովուային հետեւյալ կերպ է ներկայացնում. *«Նա ծնվել է 1925 թ. դեկտեմբերի 23-ին Ռուենում: Հայրը ռուս գաղթական էր, որը շուտ մահացավ, իսկ այրիացած մայրը ընտանիքի մնացած անդամներին մեծացրեց իրենց ունեցած փոքրիկ քաղցրավենիքի խանութի եկամուտով:*

Երիտասարդ Պիերը կյանք նետվեց գրպանում ունենալով տեխնիկումից ստացած «մեխանիկի» դիպլոմով: Կյանքը, սակայն, նրա նկատմամբ շատ դաժան եղավ: Նա այն հազվագյուտ օրինակներից է, որով կարելի էր հասնել նույնիսկ վարչապետի պաշտոնին:

1981 թ. նա Ելիսեյան պալատի քարտուղարն է, 1982 թ. տնտեսության ու ֆինանսների նախարար, 1984 թ. պետական նախարար, 1988 թ. նորից տնտեսության ու ֆինանսների նախարար եւ այսօր 1992 թ., հանրապետության վարչապետ: Նա կառավարության միակ անդամն է, որն անցել է կյանքի իսկական դժվարությունների միջով եւ դա այսօր չի մոռանում: Սակայն բարձրագույն կրթության դիպլոմ չունենալու հանգամանքը առանձին հոգեկան բարդույթային դրսեւորումներ է առաջացնում, մանավանդ, երբ նա ուզում է «դաս» տալ բարձրագույն դիպլոմների տեր ֆինանսիստներին: Կարծես դրանով իր դժվարին մանկության օրերի վրեժն է լուծում:

Պիեր Բերեգովուան ունի տարբեր հարցերի շուրջ բանակցություններ վարելու բացառիկ ունակություններ ու համոզելու կարողություն, ինչը կարող էր արտաքին գործերի նախարարությունում իրեն ապահովել փայլուն կարիերա: Շատ ափսոս, որ արդեն ուշ է: Հենց այդ ունակությունների համար էլ Միտերանը 1981 թ. միայն նրան էր վստահել Ֆրանսիայի համայնավար կուսակցության հետ վարելիք շատ նուրբ բանակցությունները: Միտերանը նրան էր վստահում նաեւ խիստ կարեւորություն ունեցող տնտեսական տարբեր հարցերի քննարկումները, չնայած նա երբեմն նրա հասցեին ասում էր. «Բերեգովուան մեզ ո՞ւր է տանում»: Նա նկատի ուներ սոցիալիստների ձախակողմյան քաղաքականությունը դեպի աջ տանելու նրա միտումը:

Վերջապես, չպետք է մոռանալ, որ Բերեգովուայի շնորհիվ է, որ Ֆրանսիայում շաբաթական 40 ժամվա աշխատանքը իջավ 39 ժամի, պահպանելով վճարման նույն չափը»:

Բերեգովուան ֆրանսիական պետական երկրորդ Անտեն-2 հեռուստակայանին տված հայտարարությունում նշում էր. *«Իմ առաջին գործը լինելու է Ֆրանսիայում գործազրկության հարցով զբաղվելը»:* Ասենք, որ 56 միլիոնանոց Ֆրանսիայում մոտ 3 միլիոնը (5 տոկոսը) գործազուրկ են: Իսկ կառավարության անդամների թիվը 20-ից հասավ 26-ի:

Ֆրանսիացի սոցիալիստներին մնացել է մեկ տարի: Եթե այդ ընթացքում չկարողանան իրենց հավաքել, Ֆրանսիայում, Իտալիայում եւ մի շարք երկրներում «սոցիալիստական» շարժումը ընդհանրապես մոռացության է դատապարտվելու:

ՌԱՖՖԻ ՅԵՐՄՈՆ ԱՐԱՔՍ
ԱԼԵՔՍ ԱԼԹՈՒՆՅԱՆ (Փարիզ)

Ալիեւը եւ Թուրքիան

Անցյալ ամսվա վերջին Նախիջեւանի Գերագույն մեջլիսի նախագահ Հեյդար Ալիեւը եւ Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելը ստորագրեցին տնտեսության, տրանսպորտի եւ հաղորդակցության բնագավառներում համագործակցության ամրապնդման մասին արձանագրություն: Անկարայում տեղի ունեցած բանակցությունները դիտորդները գնահատում են ոչ միայն որպես Ադրբեջանում նախագահական ընտրությունների նախօրյակին Ալիեւի հերթական քայլ, այլ նաեւ որպես հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտում Թուրքիայի միջնորդական ձգտումների ուժեղացում:

«Նախիջեւանի ժողովրդի համար այդ արձանագրությունը պատմական նշանակություն ունի», իր սիրած խոսքն ասաց Ալիեւն արձանագրության ստորագրման ժամանակ:

Արձանագրությունը նախատեսում է Թուրքիայի եւ Նախիջեւանի միջեւ օդային գծի բացումը, ինքնավար հանրապետության տարածքում թուրքական խոշորագույն «Ջրահաս բէնք» դրամատան մասնաճյուղի ստեղծումը, Նախիջեւանի իշխանություններին 100 միլիոն դոլլար վարկի տրամադրումը, որը կուղղվի արդյունաբերական, հաղորդակցության խնդիրների լուծմանը, ինչպես նաեւ սննդամթերքի գնմանը:

Սակայն, դիտորդների կարծիքով, գլխավոր արդյունքը եղավ այն, որ այցի նախօրյակին ելույթ ունենալով Ղարաբաղի կոնֆլիկտի խաղաղ կարգավորման օգտին, Ալիեւը նախապես ստացավ Անկարայի սատարումը: Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի արտակարգ նստաշրջանը հաստատեց հանրապետության կանոնադրության 118-րդ հոդվածը, որի համաձայն Նախիջեւանի Գերագույն մեջլիսի նախագահը վերականգնվեց Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալի պաշտոնում: Այսպիսով, ստանալով Թուրքիայի սատարումը եւ ցուցադրելով Ղարաբաղում միջազգային կարգավորման գործընթացում ակտիվ մասնակցության իր ձգտումը, Ալիեւն արեց առաջին քայլը հունիսի 7-ին Ադրբեջանում նախագահական ընտրությունների նախապատրաստման գործում, որի կենտրոնական հարցը կլինի ղարաբաղյան խնդիրը:

Փորձագետները գտնում են, թե Թուրքիան ձգտում է օգտագործել Ալիեւի այցն Անդրկովկասում իր դերը ուժեղացնելու համար՝ հաշվի առնելով այն, որ վերջին շաբաթներին նրան ստիպել է նահանջել իրանական դիվանագիտությունը: Բացի դրանից, սատարելով Ալիեւին, Անկարան մտադիր է հակադրվել իրանամետ ուժերին նաեւ Ադրբեջանում:

Հ. Լ.

Իտալիա. ընտրությունների ցնցահարվածը

Ավանդական կուսակցությունները նահանջում են, իսկ լիգաները նվաճում

1980 թվականի նոյեմբերին Նեապոլի շրջանը ցնցած երկրաշարժից հետո Իտալիայում երբեք այդքան շատ չէին արտասանել «երկրաշարժ» բառը: Վերլուծաբանները համակարծիք են. թերակղզում իրոք քաղաքական երկրաշարժ է տեղի ունեցել ապրիլի 5-ի եւ 6-ի ընտրությունների ժամանակ: Դրանց արդյունքները հստակորեն նշում են, որ երկրի հաստատությունները հեղաշրջվելու են:

Երկրորդ աշխարհամարտի ավարտից ի վեր երկրի հանրապետական կառուցվածքը հիմնվում էր երկու սյուների՝ քրիստոնյա-դեմոկրատների եւ կոմունիստական կուսակցության վրա: Վերջին ընտրությունները երկուսին էլ թուլացրին: Քրիստոնյա-դեմոկրատները պատգամավորների պալատում կորցրին առնվազն հինգ տեղ եւ յոթ տեղ էլ սենատորների ընտրություններում: Իսկ կոմկուսը, որը հիմա կոչվում է ժողովրդավարական ձախ կուսակցություն, համապատասխանաբար կորցրեց 10 եւ 11 տեղ: Հիմա քրիստոնյա-դեմոկրատները ներկայացնում են միայն չորս ընտրողներից մեկին, մինչդեռ նախկին կոմունիստներն ստացել են քվեների լոկ 16 տոկոսը: Այս երկու կազմավորումների գերիշխանությանը փոխարինել են բազմաթիվ փոքրիկ կուսակցություններ, որոնք արտացոլում են հանրային կարծիքի ողջ բազմազանությունը: Պատգամավորների պալատում, ինչպես նաեւ սենատում ներկայացված են 14 կուսակցություններ, եւ խորհրդարանային այս քաոսի մեջ անհնար է թվում կառավարական համաձայնության հասնելը:

Առաջիկա իշխանությունների գործն առավել էլ բարդացնելու համար ընտրությունները առաջացրին երկրի աշխարհագրական լուրջ մասնատում, որը կարող է կասկածի տակ առնել նրա միասնությունը: Ընդվզելով Հռոմի դեմ, Իտալիայի հյուսիսը հաղթանակ նվաճեց լիգաների (միությունների) բնագավառում: Այլասյացության երանգներ ունեցող շրջանային այդ շարժումները, որոնք ծնունդ են առել վերջին հինգ տարիներին, հյուսիսային հինգ շրջաններում ստացան քվեների 16–17 տոկոսը: Դրանք երկրի ամենահարուստ շրջաններն են: Դրանց մեջ Լոմբարդիայի ընդվզումն ամենաուժեղն է. տեղական լիգան դարձել է քաղաքական գլխավոր ուժը: Դրա լիդերը 50-ամյա սենատոր Ումբերտո Բոսսին, այսպիսով հայտնվել է ուշադրության կենտրոնում: Լինելով երկրի ամենաբազմամարդ եւ ամենազարգացած շրջանի լիդերը, նա արդեն մարտահրավեր է նետում սոցիալիստների ղեկավար Բետտինո Կրաքսիին, որն իրեն արդեն վարչապետ էր երեւակայում:

«Կառավարությունը չկարողացավ ժամանակին պատասխանել երկրի արտահայտած փոփոխության պահանջին», ասում է «Լա Ռեպուբլիկա» օրաթերթի համասնորեն Ջաննի Ռոկան: Առաջիկա կառավարությունը պետք է անհապաղ դա անի»: Իրոք, ամիսներ եւ նույնիսկ տարիներ շարունակ իշխանության գլուխ գտնվող քրիստոնյա-դեմոկրատները, սոցիալիստները, սոցիալ-դեմոկրատները, ազատականները եւ (մինչեւ 1991 թվականի մարտը) հանրապետականները հանրությանը ննեցնում են օրենսդրական բարեփոխումների խոստումներով, որոնք բնավ չեն կատարում:

Երբեք գլխավոր դժգոհությունները վերաբերում են ընտրական համակարգին, հանրային ֆինանսներին եւ կազմակերպված հանցագործությունների դեմ մղվող պայքարին: Իտալական ձեւով անցկացվող համամասնական ընտրությունները երկիրը դարձնում են անկառավարելի, հսկայական պարտքը կասկածի տակ է առնում երկրի ապագան, իսկ հարավում մաֆիաների տիրապետությունը ի չիք է դարձնում ժողովրդավարական կարգերը: Սրանք զուտ իտալական հիվանդություններ են, որոնք երկիրը հույս ունի բուժել միասնական եւրոպայի մասը դառնալուց առաջ: Ո՞րն է ընտրական այս պահանջի հիմնական իմաստը: Արդյունքների ամփոփումից անմիջապես հետո քաղաքական լիդերներից յուրաքանչյուրը ցանկանում էր վերանայել ընտրական օրենքը: Բայց այդ ներդաշնակ «երգեցողությունը» խառնաղմուկի է վերածվում, երբ խոսք է բացվում դրա պայմանների կամ մանրամասնությունների մասին: Եթե երկիրն անցնի ընտրությունների հստակ մեծամասնական համակարգի, դա խորհրդարանում կբացառի փոքրիկ կուսակցությունների ներկայությունը: Պատգամավորներից եւ սենատորներից քանի՞սը կքվեարկեն իրենց քաղաքական մահվան օգտին: Կազմավորումներից քանի՞սը կհրաժարվեն իշխանության այդ պատառիկներից՝ ազգային ընկերության, հիվանդանոցի տնօրինում, հանրային աշխատանքներ եւ այլն, որոնք իրենք վերաբաշխում էին իրենց համախոհներին: Էլ չենք խոսում մաֆիայի հետ կուսակցությունների որոշ անդամների հանցավոր կապերի մասին, որոնց դիմաց նրանք ստանում են աջակցություն եւ պաշտպանություն...

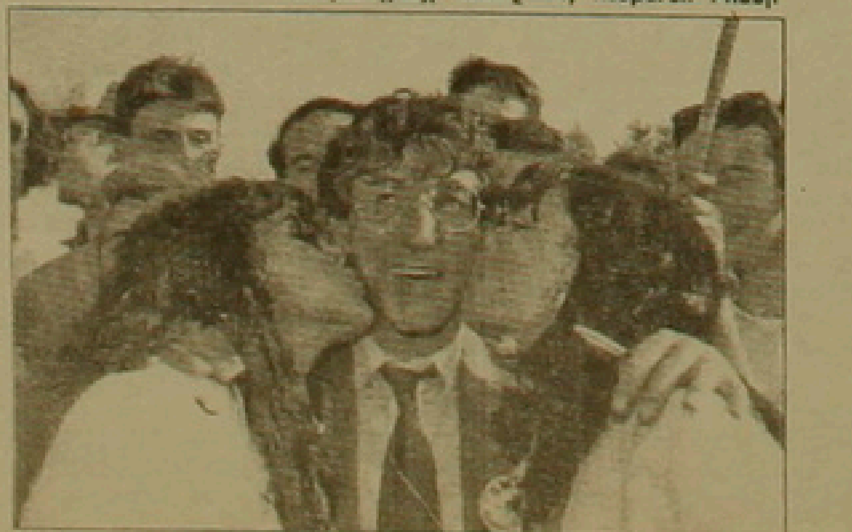

Լոմբարդիայի առաջնորդ Ումբերտո Բոսսի

Բայց էլ ավելի լուրջ բան կա: Լիգաների անկասելի վերելքը կասկածի տակ է առնում ազգային միասնությունը: Հյուսիսցիները կորցրել են համբերությունը: Նրանք տեղի են տալիս արմատական պոպուլիզմի դեմ հանդիման, որը մերժում է եւրոպայում ամենուրեք ծաղկող ծայրահեղ աջերի հետ: Լիգաները իզուր են փորձում ֆեդերալիզմ քարոզել: Դա նման է ավելի շուտ անջատականության, որը չի ուզում նշել իր անունը: «Իտալիան ստեղծելուց հետո պետք է ստեղծենք իտալացիներին», 1860 թ. ասել էր Իտալիայի պետության հիմնադիրներից Ջուզեպե Մացինին: Նրա հաջորդները ձախողվեցին: Լոմբարդացիները այսօր դա են ապացուցում:

«L' Express», 9 ապրիլ, 1992

digitised by A.R.A.R.@

Կովկասյան ձնեմարդու հետքերով

Այս տարվա ամռանը ֆրանս-ռուսական մի արշավախումբ զբաղվելու է նրա որոնումներով:

Ձերֆեզները եւ կաբարդինները նրան անվանում են Ալմաստի. բայց նա առավել հայտնի է «կովկասյան ձնեմարդ» անունով: Կենտրոնական Կովկասի լեռնակիրճերի այդ անհայտ արարածը կարողացել է նախապատմական ժամանակներից հասնել մինչեւ մեր օրերը: Ըոտլանդիայի Լոխ Նես լճի առասպելական Նեսիի, ԱՄՆ-ի արեւմուտքի լեռների Մեծոտքի կամ Չինաստանի Վայրի մարդու, ոմանց երեւակայության մեջ եւ հավատալիքներում գոյություն ունեցող մյուս էակների նման, Ալմաստին հետաքրքրություն է հարուցում: Անշուշտ, դա կապված է նրա կապկային հասկանիշների հետ: Վկայությունների համաձայն, նա ծածկված է շեկ բրդով, հասակը մոտ երկու մետր է, ամենակեր է եւ արձակում է մոտավորապես «բում-բում-բում» ձայներ: Բայց նրա ամենաարժեքավոր հասսան է եղել Կարմիր բանակում եւ յոթ տարի անցկացրել խորհրդային աքսորավայրերում: Հենց նա է սկսել կովկասյան ձնեմարդու հետ կապված ամբողջ իրարանցումը: 20 տարի անցկացնելով Կաբարդինա-Բալկարիայում, Չեչենա-Ինգուշիայում, Դաղստանում, նա համոզվել է, որ Ալմաստին՝ իրոք, գոյություն ունի: Այդ են հավաստում 500-ից ավելի վկայությունները:

«Նրան տեսած բոլոր մարդիկ, որոնք գրեթե առանց բացառության հովիվներ են եւ անգրագետ գյուղացիներ, զարմանալիորեն միատեսակ բաներ են պատմում, ասում է նա: Նրանք խոսում են ձնեմարդու աչքերի վերեւում առկա թմբիկի կամ ուղեղիկ ծոծրակի մասին: Կազմախոսության մեջ դրանք կկոչվեին վերաչքային թմբիկ եւ ծոծրակային շինյոն: Զանգվածեղ կզակի հետ միասին դրանք նեանդերթալցու հաս-

կանիշը առեղծվածային լինելն է: Եւ գուցե դա երկար չտեւի, քանզի ֆրանս-ռուսական մի գիտական արշավախումբ «Ալմաստի-92»-ը, մտադիր է այս տարվա ամռանը որոնել նրան:

Այս ամբողջ աղմուկն ուրախացնում է 72-ամյա վիրաբույժ Մարի Ժան Կոֆմանին: Տարօրինակ կենսագրություն ունի ֆրանսիական ծագումով այդ կինը: Նա կատի-

կանշական գծերն են»: Իհարկե, տեղացի հովիվները պատմում են նաեւ ջինների հետ իրենց ունեցած ամենօրյա հանդիպումների մասին: Բայց դա այնքան էլ կարեւոր չէ: Ի դեպ, Մարի Ժանը կարողացել է վերցնել ձնեմարդու վիթխարի ոտնահետքերը եւ արտաքորանքը, որոնք նախապատմական ոչինչ չէին պարունակում: 1991 թվականի օգոստոսին նրա խմբի անդամներից մեկը, մի «շատ լուրջ տղա», նույնիսկ փարախի բացարձակ մթության մեջ նկատել է ձնեմարդու ուրվագծերը: Տղային հաջողվել է միայն մի պահ տեսնել նրան լիալուսին-լույսի շնորհիվ:

Տիկին Կոֆմանը նույնիսկ հասել է այն բանին, որ Ֆրանսիայի ավագագույն հնէաբան Իվ Կոպանը անվերապահորեն իր աջակցությունն է հայտնել այդ նախագծին: *«Կովկասի բարձրլեռնային անտառներում, բուս երեւույթին, գոյություն ունի մի մեծ ոչինչ, մարդակերպ կամ մեծ կապիկ,* Ալմաստի անունով, գրում է նա: *Այդ էակի գոյության ապացույցը չափազանց կարեւոր կլիներ գիտության, կենդանաբանության, կազմախոսության, պատմության եւ գուցե նույնիսկ փիլիսոփայության համար»:*

Մեկ ուրիշ «նորադավան»՝ կինոռեժիսոր Միլվեն Պալիֆը ներկայումս հովանավորներ է փնտրում: Հեռուստատեսության մի քանի ծրագրեր, արդյունաբերողներ եւ նույնիսկ մասնավոր անձինք պատրաստ են հետեւել նրան: Այն տեխնիկական միջոցները, որը Պալիֆը հույս ունի հավաքել կովկասյան առաջա գիշերային համար, հիշեցնում է Ջեյմս Բոնդին եւ Ինդիանա Ջոնսին: *«Պատկերացնո՞ւմ եք,* ողեւորվում է Մարի Ժան Կոֆմանը, *այստեղ մինչեւ հիմա մենք նույնիսկ լուսանկարչական ապարատ չունեինք: Գիշերները տեղաշարժվող ձնեմարդուն հետեւելու համար ունենք միայն ոչարանին կապված պահածոյի տուփեր եւ ավտոմեքենայի մարտկոցին միացված լուսարձակ. դա տագնապի միակ ազդանշանն էր: Իսկ այսօր ինձ պատմում են ինֆրակարմիր ճառագայթում ունեցող համակարգերի մասին»:* Էլ չենք խոսում ամենազանազան մեքենաների, տեսախցիկներ պարունակող փոքր ուղղաթիռի եւ մյուս սարքերի մասին: *«Մեր նպատակը ոչ թե ձնեմարդուն վնաս պատճառելն է,* ասում է Պալիֆը, *այլ նրա գոյության ապացուցելը եւ օդակ հագցնելու համար նրան քնեցնելը»:*

Ալմաստին գոյություն ունի: Սրանում կասկած չկա: Բայց ոչ այն ձեւով, ինչպես կարծում է Մարի Ժան Կոֆմանը: Ձնեմարդը գոյություն ունի ոչ թե որպես կենդանի, այլ որպես մշակութային օբյեկտ: Կա մի մարդ, որը ամեն ինչ գիտե նրա մասին: Դա վրացի Գեորգի Շարաշիձեն է, Դյումեզիլի եւ Լեւի Ստրոսի աշակերտը, որը դասավանդում է արեւելյան լեզուների ինստիտուտում եւ խորացված հետազոտությունների փորձնական դպրոցում: *«Ալմաստին, որին կոչում են նաեւ Ալբաստի, առասպելական էակ է, ունի թուրք-իրանական ծագում եւ հայտնի է այս շրջանի բոլոր մահմեդական ժողովուրդներին: Նա հանդես է գալիս հաճախ կնոջ կերպարանքով: Ինչ վերաբերում է տեղական վկայությունների համաձայն Ալմաստիի անձնի ոտքերը ճշգրիտ նկարագրելուն, դա կարելի է համեմատել այն բանի հետ, որ նկարագրեն խավերժահարսերի անունը՝ հիմնվելով Շառլ Պեռոյի հեքիաթների վրա»:*

Անշուշտ, այս հավաստումը չի խանգարի, որ 20 հոգուց բաղկացած արշավախումբը, տեղափոխարին վայել տեխնոլոգիայով հանդերձավորված, շարունակի Ալմաստիի որոնումները: Կովկասցի հովիվները, որոնք այնքան էլ շատ զվարճանքներ չունեն, համենայն դեպս կիմանան, որ արեւմտքցիները նման են հեքիաթասեր երեխաների: Ասված երկար կյանք տա Ալմաստիին:

«Լը Պուեն»
4-10 ապրիլ, 1992

Օգնեցեք, ինձ թալանում են

Մեքենաների գողությունը Միացյալ Նահանգներում խոշոր բիզնես է, որը դրա կազմակերպիչներին միլիոններ եկամուտ է բերում: Ամերիկյան շուկայում հայտնված հակագողության նոր սարքի դեմ արագ բանալի է գտնվում: Ոստիկանությունը գտնում է, որ այդ գործով զբաղվում են խիստ ուակյալ մասնագետներ: Գտնված եւ վերադարձված մեքենաների տոկոսը խիստ ցածր է, քանի որ այն պատճառով, որ որպես օրենք մեքենաները փանդում եւ մասերն իրացնում են վերանորոգման արհեստանոցների միջոցով:

Սակայն վերջերս հայտարարված նորույթի վրա մեքենա գողացողները շատ գլուխ պիտի ջարդեն: Հենց որ գողը բացում է դուռը, կարոտի տակ թաքնված փոքրիկ, սակայն ինքնուրույն էլեկտրասնուցմամբ հզոր դինամիկն ընկնում է մագնիտոֆոնի վրա ձայնագրված երկու նախադասություն ճչալ. «Օգնեցեք, ինձ թալանում են: Իմ համարը այս է»: Ու այդպես անվերջ: Այդ ճիչը լսվում է 300 մետրի վրա, իսկ բարձրախոս սարքն անջատելն այնքան էլ հեշտ չէ: ■

Որքան է Բուշ ամուսինների եկամուտը

Նախագահ Բուշն ու Մ. Նահանգների առաջին տիկինը 1991 թ. միասին վաստակել են 1 միլիոն 324 հազար 456 դոլլար, որից պետական հարկ են վճարել 204.841 դոլլարը, հաղորդում են ԱՄՆ-ի հարկային տեսչությունից:

Արժե նշել, որ տիկին Բարբարա Բուշը նույն ժամանակահատվածում իր ամուսնուց 4 անգամ ավել գումար է վաստակել «Միլիի գիրքը» բեսթսելլերի համար, որը նվիրված է իր շնիկի կյանքին: Նախագահի տարեկան աշխատավարձը կազմում է 200 հազար դոլլար: ■

Լեհաստանի նախարարի կարծիքը

Լեհաստանի արտաքին գործոց նախարար Կշիշտոֆ Սկուբիշեւսկին համոզված է, որ գիտության մարդկանց հակացուցված է պետության կառավարումը: «Ես դեմ եմ, որ պրոֆեսորները քաղաքականությամբ զբաղվեն», ասում է նա չմեջբերելով, իհարկե, որ նրանց փոխարեն կնախընտրեր խոհարարուհիներին: Նախարարի կարծիքով, իշխանության լծակներ վերցնելով, գիտնականները բարձր մակարդակ չեն պահպանում: Բացի դրանից, նրանք շատախոս են:

Սկուբիշեւսկուն դա, անշուշտ, լավ հայտնի է, մինչեւ այժմյան պաշտոնին նշանակվելը նա 30 տարի եղել է միջազգային իրավունքի պրոֆեսոր: ■

Իրանի երիտասարդները ամուսնանալ են ուզում

Իրանի երիտասարդների այսօրինակ ամուսնության պատճառը երկրի հյուսիսում գտնվող նախկին խորհրդային հանրապետություններում բնակվող աղջիկների հետ ամուսնության ավելի պակաս ծախսերն են:

Վերջին ամիսների ընթացքում իրանցի երիտասարդների հոծ խմբեր են մուտք գործում նախկին խորհրդային մուսուլմանական հանրապետություններ, որովհետեւ այստեղ եւ ամուսնահասակ աղջիկների թիվն է մեծ, եւ ամուսնության ծախսերն անհամեմատ ավելի քիչ են, քան Իրանի իսլամական հանրապետությունում:

Թեհրանում հրատարակվող «Ջհանե էսլամ» օրաթերթը, տպագրելով այս լուրը, նշել է, թե նախկին խորհրդային մուսուլմանական հանրապետությունների աղջիկները փեսացուներից շատ մեծ կալիմ (օժիտի) կամ նյութական այլ արժեքների մուծման պարտավորություն է, որ իր վրա է վերցնում փեսացուն ամուսնություն գրանցելիս) չեն պահանջում եւ հաճախ գործը գլուխ է գալիս ընդամենը մեկ Ղուրանով եւ մի քանի կտոր փաղցրավենիով:

«Ջհանե էսլամ»-ը ավելացնում է, որ շատ հաճախ իրանցի 18–23 տարեկան երիտասարդները, օգտվելով երբեմնապես օրերին երկրի հյուսիսային սահմաններն անցնելու ազատությունից, գնում են մուսուլմանական հանրապետություններ, անմիջապես սիրահարվում, որն էլ հաճախ ավարտվում է ամուսնությամբ: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջին առաջնություն

3-րդ տուր

1-ին ենթախումբ

ՀՄԸՄ – «Ախթամար»՝ 5:0
«Ալաշկերտ» – Նիգ՝ 1:2
ՀՄՄ-ՖԻՄԱ – «Արարատ»՝ 2:1

2-րդ ենթախումբ

«Բանանց» – «Նաիրի»՝ 3:0
«Կոտայք» – «Քասախ»՝ 4:0
«Շիրակ» – «Արաքս»՝ 7:0
«Լոռէկագործ» – «Զվարթնոց»՝ 1:1
«Պախտ.» – «Կիլիկիա»՝ 0:4
«Դեբեդ» – «Կանազ»՝ 3:7
«Իմպուլս» – «Վան»՝ 1:5

Հաճելի տպավորություն է թողնում ՀՄԸՄ-ն: Փորձառու խորեն Հովհաննիսյանն ու Պողոս Գալստյանը հմտորեն են ղեկավարում երիտասարդ խաղընկերների գործողությունները, իսկ «Ախթամար»-ի հետ խաղում նրանց խփած գրնդակները կարող են գեղեցիկ գոլերի մրցույթի խորհրդանիշ հանդիսանալ:

Շարունակում է զարմացնել Երեւանի «Արարատ»-ը: Երեւում է, արարատցիները դեռ չեն հաղթահարել իրենց ծախսած գում կատարված կտրուկ շրջադարձի հետ կապված հոգեբանական ծգնաժամը:

Ցավոք, արձանագրվեց 1-ին արտառոց դեպքը: Կիրովականում զավաթի խաղարկության «Լոռի»–«Զվարթնոց» 1/8-րդ եզրափակիչ հանդիպման 84-րդ րոպեին մրցավար Արարատ Ծաղարյանը 11 մետրանոց հարված նշանակեց «Լոռի»-ի դարպասին: Դժգոհելով նման վճռից, դաշտի տերերի մի քանի ֆուտբոլիստներ եւ մարզասերներ հարձակվեցին մրցավարի վրա: Հայհոյելով եւ կոպտորեն սպառնալով, նրան պարտադրեցին փոխել որոշումը: Խաղը 8 րոպեով ընդհատվեց: Այդ տուրուղմփոցում՝ հատկապես աչքի էին ընկնում Սարգիս Ներսիսյանը եւ Սամվել ու Արմեն Մադոյան եղբայրները:

ՀՖ ֆուտբոլի ֆեդերացիայի գործկոմի եւ կարգապահական հանձնաժողովի համատեղ նիստը որոշեց Ներսիսյանին ընդհանրապես զրկել ֆուտբոլ խաղալու իրավունքից: Մադոյան եղբայրները որակազրկվեցին մինչեւ մրցաշրջանի վերջը: «Լոռի» ակումբը տուգանվել է 20 հազար ռուբլով: «Լոռի»-ի մարզադաշտը պայմանականորեն որակազրկվել է մինչեւ մրցաշրջանի վերջը: Թիմը հերթական 5 հանդիպումները անցկացնելու է չեզոք խաղադաշտում: Ակումբին առաջարկվեց նաեւ նպատակահարմար չգտնել իրենց պաշտոններում թողնել թիմի պետ Սամվել Թովմասյանին եւ գլխավոր մարզիչ Սերգեյ Ջաֆարյանին:

ՀՀ ֆուտբոլի նորաստեղծ ֆեդերացիայի կողմից նման վճռականությունն ու խստությունը միայն ողջունելի է:

Մեր ազգային անկախ առաջնության հեղինակությունը պահանջում է անողոք լինել բոլոր կարգազանցների նկատմամբ: Վայ ֆուտբոլիստներն ու մարզասերները լավ է քչփորեն այն ուրիշ մրցավարերի հետ: Հայաստանի առաջնությունը կովարենա չէ:

Ի դեպ, «Լոռին» մեկ տուժ էլ է կրել: Սեւանի «Ախթամար»-ի հետ առաջնության հանդիպմանը չներկայանալու համար նրան 0:3 հաշվով պարտություն է գրանցվել:

Առաջնության աղյուսակներն ապրիլի 22-ի դրությամբ

1-ին ենթախումբ	խ	հ	ո	պ	գ	մ
1. ՀՄՄ-ՖԻՄԱ	3	2	1	0	7-1	5
2. ՀՄԸՄ	2	2	0	0	7-0	4
3. Նիգ	3	2	0	1	3-6	4
4. «Բանանց»	3	1	2	0	3-0	4
5. «Արարատ»	3	1	1	1	11-4	3
6. «Սալաթիա»	2	1	1	0	2-0	3
7. «Նաիրի»	3	1	1	1	1-3	3
8. «Սյունիք»	2	1	0	1	3-4	2
9. «Ախթամար»	3	1	0	2	3-7	2
10. «Զորավան»	1	0	0	1	0-1	0
11. «Լոռի»	2	0	0	2	0-4	0
12. «Ալաշկերտ»	3	0	0	3	5-15	0

2-րդ ենթախումբ	խ	հ	ո	պ	գ	մ
1. «Կիլիկիա»	3	3	0	0	19-0	6
2. «Կանազ»	3	3	0	0	12-5	6
3. «Շիրակ»	3	2	1	0	9-0	5
4. «Վան»	3	2	1	0	9-1	5
5. «Կոտայք»	3	1	2	0	5-1	4
6. «Զվարթնոց»	3	1	1	1	4-3	3
7. «Լոռէկագործ»	3	1	1	1	5-7	3
8. «Քասախ»	3	1	1	1	1-4	3
9. «Արաքս»	3	0	1	2	1-12	1
10. «Իմպուլս»	3	0	0	3	2-9	0
11. «Պախտաորդ»	3	0	0	3	1-9	0
12. «Դեբեդ»	3	0	0	3	3-20	0

Համաեւրոպական հայկական 5-րդ խաղերը Մարսելում

Ֆրանսիայի այս քաղաքում մեկնարկել են Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության համաեւրոպական մարզական խաղերը: Վալանս, Լիոն, Սեն Շամոն, Փարիզ քաղաքներից հետո Մարսելի ՀԲԸՄ-ի մասնաճյուղն է, որ հանձն առավ համահայկական մարզական փառատոնը հաջողությամբ դասակելու պատասխանատվությունը:

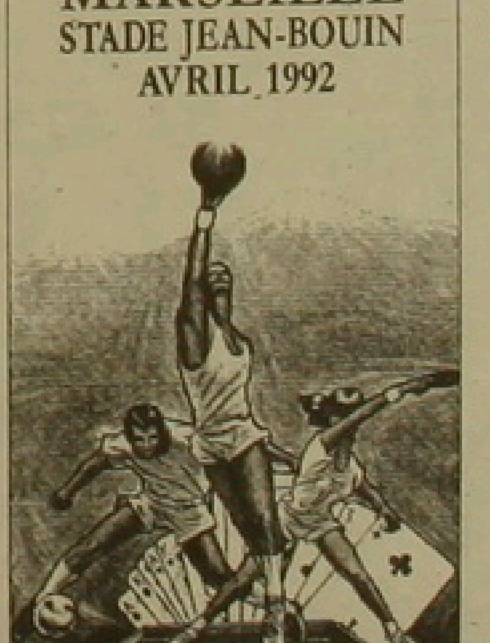

Խաղերի ծրագրում ընդգրկված են ֆուտբոլը, բասկետբոլը, վոլեյբոլը, սեղանի թենիսը, նարդին եւ բրիջը: Այս վերջին 2 մարզաձեւը մասնավորապես նախատեսված են մարզական խաղերին տարեցներին ներգրավելու համար:

Մարսել են ժամանել Անգլիայի, Ավստրիայի, Բելգիայի, Հոլանդիայի, Ֆրանսիայի մի շարք քաղաքների հայկական համայնքների մարզական պատվիրակությունները:

Մարսելի քաղաքապետարանը «Ժան Բուեն» մարզադաշտը տրամադրել է ֆուտբոլի, բասկետբոլի, վոլեյբոլի եւ սեղանի թենիսի մրցումներն անցկացնելու համար: Բրիջի եւ նարդու մրցավարերը տեղի են ունենում «Կոնկորդ Պալմ Բիչ» հյուրանոցում:

Մարզական փառատոնի գլխավոր նպատակը եւրոպայի հայկական համայնքների անդամներին, հատկապես երիտասարդներին ի մի բերելն է, նրանց մեջ հայկական ոգին զորացնելը:

Հատուկ նշանակալից է ժամանակը, որ աշխարհի ցանկացած ծայրում կազմակերպված համահայկական ամեն մի տոնախմբությանը մասնակցեն նաեւ մայր հայրենիքի ներկայացուցիչները: ■

Հրավիրվում են առաջնությանը

Ապրիլի 25 եւ 26-ին մայրաքաղաքի «Դինամո» մարզադահլիճում կանցկացվի ինքնապաշտպանության Հայաստանի Հանրապետության անդրանիկ բաց առաջնությունը: Չեմպիոններն ու մրցանակակիրները կստանան թանկարժեք պարգեւներ եւ որակավորման սեւ գոտիներ:

Մրցաշարը միաժամանակ ընտրական բնույթ է կրելու, ուր կորոշվի իր նորամուտը միջազգային ասպարեզում նշելու պատրաստվող ՀՀ հավաքականի կազմը:

Մասնակիցների գրանցումը կկատարվի ապրիլի 23-ին, ժ. 14-ից, հանրապետական սպորտային վարչությունում: ■

Աշխարհի չեմպիոնը կրկին առաջատար

Ղորտմունդում տեղի ունեցող ճատրակի միջազգային ավանդական խոշոր մրցաշարի 3-րդ տուրում չնայած Գարի Կասպարովը զիջեց ԱՄՆ արտագաղթած 18-ամյա Գատա Կամսկուն, նույն Կամսկուն, որը ժամանակին հայտարարել էր, թե ինքն անպայման Կասպարովից կխլի աշխարհի չեմպիոնի թագը, 4-րդ տուրում հաղթեց հոլանդացի Պիկետին եւ վաստակելով 3 միավոր Իվանչուկի հետ գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը: 4-րդ տուրում Իվանչուկը ոչ-ոքի խաղաց Հյուբների հետ: ■

Ծամինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Տարաձայնություններ գների վերաբերյալ

ԱՊՀ 6 պետությունների՝ Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Ղազախստանի, Բելառուսի, Մոլդովայի, Հայաստանի ներկայացուցիչների աշխատանքային խումբն անցյալ շաբաթվա վերջում Մոսկվայում տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ չկարողացավ կարգավորել տարաձայնությունները փոխադարձ առեւտրի գնագոյացման հարցերի վերաբերյալ:

Տարաձայնություններ կան, առաջին հերթին, համաշխարհային գներին անցնելու ժամկետների հարցում: Ռուսաստանը եւ Ղազախստանն առաջարկում են այդ անել արդեն 1992 թ., իսկ Բելառուսը, Մոլդովան եւ Ուկրաինան հանդես են գալիս 3-5 տարվա անցումային փուլի կողմ: Նրանց կարծիքով, փոխադարձ մատակարարումների գների կտրուկ աճը կարող է խորացնել ԱՊՀ բոլոր հանրապետությունների ձեռնարկությունների վճարունակության ճգնաժամը եւ արագացնել տնտեսական կապերի փլուզման գործընթացը:

Երկրորդ, կողմերի կարծիքները չհամընկան գների մակարդակի հարցի վերաբերյալ: Մասնավորապես, Ռուսաստանն առաջարկեց սահմանել այդ գները, վերահաշվարկելով համաշխարհային գները պայմանական գործակիցների համաձայն: Նավթի մեկ տոննայի արժեքը, օրինակ, այդ դեպքում կկազմեր 2900 ռուբլի, իսկ գազի հազար խորանարդ մետրինը՝ 1530 ռուբլի: Ուկրաինան, իր հերթին, հանդես եկավ սահմանված գներ մտցնելու կողմ. նավթը 2500, իսկ գազը՝ 1300 ռուբլի:

Մինչդեռ, Ռուսաստանի էկոնոմիկայի նախարարությունը համաձայնել է գների կոմիտեի առաջարկության հետ եւ 1992 թ. հունիսի 1-ից կսահմանի արդյունաբերական գազի հետեւյալ մեծածախ գինը՝ 1100 ռուբլի 1000 խորանարդ մետր բնական գազի դիմաց:

Ներկա պահին արդյունաբերական գազի մեծածախ գինը կազմում է 250-260 ռուբլի 1000 խորանարդ մետրի դիմաց: Հավանաբար, մոտ ժամանակներս գազի մեծածախ գների բարձրացման մասին հարցը կքննարկի Ռուսաստանի կառավարությունը: ■

Գործ՝ ՄԱՐՏԻՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ

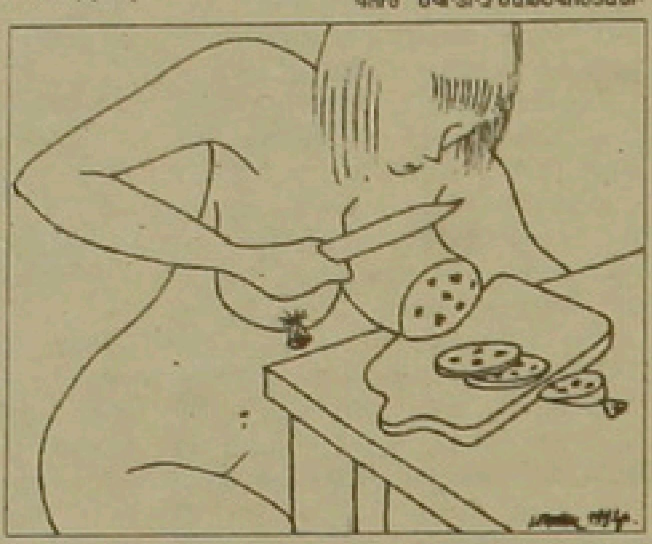

Հանդիպումը տեղի չի ունենա

Ինչպես հաղորդեցին Ռուսաստանի արտգործնախարարության պաշտոնական աղբյուրները, ապրիլի 24-ին Քիշնեւում նախատեսված ԱՊՀ կառավարությունների ղեկավարների խորհրդի նիստը չի կայանա մոլդովական կողմի խնդրանքով: Մոլդովայի նախարարների կաբինետի ղեկավար Վալերիու Մուրավսկին տեղեկացրեց ԱՊՀ պետությունների եւ կառավարությունների ղեկավարների խորհուրդների աշխատանքային խմբի կոորդինատոր Իվան Կորոչենյային, որ ներքին իրավիճակի սրման պատճառով Մոլդովան չի կարող ընդունել հերթական հանդիպման մասնակիցներին:

Ինչպես հայտնի դարձավ, աշխատանքային խումբը Իվան Կորոչենյայի գլխավորությամբ, որը մշտապես աշխատում է Մինսկում, չի բացառում, որ ԱՊՀ կառավարությունների հաջորդ հանդիպումը կարող է տեղի ունենալ ԱՊՀ պետությունների ղեկավարների խորհրդի նիստի հետ զուգահեռ, մայիսի 15-ին, Տաշքենդում: Միացյալ հանդիպումը Ուզբեկստանի մայրաքաղաքում նախատեսված էր ավելի վաղ, սակայն ենթադրվում էր, որ մինչեւ մայիսի 15-ը նախարարների կաբինետների ղեկավարները կհավաքվեն ապրիլի 24-ին Քիշնեւում: ■

Լուրեր Ռուսաստանից

Բենզինի գների աճ

Ապրիլի 20-ից Մոսկվայում 1 լիտր Ա-76 բենզինն արժե 5 ռուբլի, 1 լիտր Ա-93-ը 6 ռուբլի: Ռուսաստանի կառավարության փոխվարչապետ Եգոր Գայդարի Մոսկվայի կառավարությանը հղած հեռագրում նշվում է, որ մայրաքաղաք առաքվող նավթամթերքի 40 տոկոսը պետք է վաճառվի ազատ գներով: Դա պայմանավորված է նրանով, որ նավթամշակման ձեռնարկությունները Ռուսաստանի կառավարության հրամանագրի համաձայն նույնպես ստիպված են նավթի 40 տոկոսը ձեռք բերել ազատ գներով:

«Թանկ» եւ «էժան» բենզինի գների խառնաշփոթից խուսափելու համար թույլ է տրվում վաճառել այն միջին գներով: Արդյունքում գինն աճում է 4-5 անգամ: ■

Օղու կրճատում

Ռուսաստանի սննդի արդյունաբերության փորձագետները կանխատեսում են, որ մայիսին օղու գործարաններից շատերը կդադարեցնեն օղու արտադրությունը սպիրտի բացակայության պատճառով: Նրանց գնահատականների համաձայն, արդյունքում կարտադրվի 40 միլիոն դեկալիտր պակաս (տարեկան արտադրվում է մոտ 150 միլիոն դեկալիտր):

Տարվա սկզբից այդ ձեռնարկությունները երկու անգամ պակաս են ստացել վերամշակման համար անհրաժեշտ հացահատիկ: Երկրորդ եռամսյակում նրանց է տրամադրվել 100 հազար տոննա հացահատիկ, մինչդեռ անհրաժեշտ է 535 հազար տոննա: ■

Վրաց մաքսային կետեր

Վրաստանի ազգային գվարդիայի հրամանատարությունը կարգադրել է Ադրբեջանի եւ Հայաստանի հետ սահմանագծում ստեղծել մաքսային կետեր: Այդ քայլը պայմանավորված է նրանով, որ Վրաստանից արտահանվում են մեծ քանակությամբ հումք եւ ապրանքներ: Քննության կենթարկվեն ինչպես գնացքները, այնպես էլ ավտոտրանսպորտը: ■

Անցել են սահմանը

Ապրիլի 20-ին թեքե ցեղի ավելի քան 200 զինված մարդիկ անցել են Թուրքմենստանի սահմանը: Ինչպես հաղորդեց տեղի ղեկավարներից մեկը, նրանք վախենում են, որ մոջահեդների զինված ջոկատները իրենց ահաբեկչության կենթարկեն: Թեքե ցեղը վրաններ է խփել աֆղանա-թուրքմենական սահմանագծից 6 կմ հեռավորության վրա: Նրանք սպասում են, թե ինչ որոշում կկայացնի Թուրքմենստանի նախագահ Նիյազովը իրենց հետագա ճակատագրի վերաբերյալ: ■

Դոլարը 150.5 ռուբլի

Ապրիլի 21-ին տեղի ունեցավ Մոսկվայի միջբանկային վալյուտային բորսայի հերթական սակարկությունը, որին մասնակցեցին 26 բանկեր: Գրանցվել է դոլարի հետեւյալ կուրսը՝ 150.5 ռուբլի 1 դոլարի դիմաց: Հիշեցնենք, որ վերջին սակարկության ժամանակ այն հավասար էր 154 ռուբլու:

Բորսայի գլխավոր տնօրենի տեղակալ Ալեքսեյ Օսենչուկը գտնում է, որ «չնայած վառելանյութի գների աճին, ռուբլու կուրսի աճի միտումը շարունակվում է: Դրան նպաստում է վաճառվող վալյուտայի քանակության կայուն աճը»: ■

Նվազագույնը 900 ռուբլի

Հիմա ամիսը 900 ռուբլի է կազմում նվազագույն աշխատավարձը Ռուսաստանի բյուջետային ձեռնարկություններում: Այդ մասին է ասվում Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի Գերագույն խորհրդի կողմից ապրիլի 21-ին ընդունված օրենքի մեջ: Նոր նվազագույն աշխատավարձը տրվելու է 1992 թ. մայիսի 15-ից: ■

Լուրերը՝ Interfax-ի, «[illegible]»-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

ՀԵՌՎԻՑ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

«Խոսք եք կռվացրել, արին հո չարիք»

Երկու տարուց ավելի է, ստիպված բացակայում եմ Հայաստանից: Բայց առանց Հայաստանի դիմանալն էլ շատ դժվար է: Ինձ հոգեկան բավականություն են պատճառում միայն հայրենիքից ստացվող հայատառ թերթերը: Ընթերցելուց հետո երբեմն էլ զայրանում եմ: Ախր ինչո՞ւ են մեր տղաները թշնամուն ուրախացնում, մի՞թե դրա ժամանակն է: Ով չգիտի, որ մի ընտանիքում անհամերաշխություն է լինում, ասված երես է դառնում նրանից:

Այսօր ընթերցեցի «Ազգ» թերթի փետրվարի 1-ի համարի վախվորած «Ի՞նչ անուն տալ սրան, պարոնայք» հոդվածը: Հոդվածի հեղինակ Ժ. Ենգիբարյանը խուսափում է իրեն դուր չեկած հոդվածի հեղինակի անունը տալուց: Ենգիբարյանի տեսակետն ինձ դուր եկավ, ճիշտ է նկատում հայերին անհուսալի հարեւան համարողին: Հոդվածում խոսք էր գնում Գամսախուրդիային Հայաստանում ընդունելու եւ անվտանգ ճանապարհելու մասին: «Անկախություն» թերթը լուրջ սխալ է թույլ տվել, առանց գլխի ընկնելու, որ ջուր է լցնում ադրբեջանցիների ջրաղացին:

Մենք այսօր այնպիսի վիճակում ենք, որ իրավունք չունենք թույլ տալ ներքին խժդժություններ եւ խլրտումներ: Երբ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը որեւէ սխալ է թույլ տալիս, պետք է մտնել նրա աշխատասենյակ ու խոսել հետը: Այսօր մեզնից այդ է պահանջվում, հարգելի անկախականներ: Չնայած, որքան ճանաչում եմ Տեր-Պետրոսյանին, շատ գրագետ, զարգացած, հայրենասեր եւ բավականին զգուշավոր մարդ է:

Կարդացի «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթի փետրվարի 8-ի «Անպատկառություն» հոդվածը: ԱԻՄ-ից երկու երիտասարդ անհարգալից են արտահայտվել թերթի նկատմամբ եւ ծնվել է «Անպատկառություն» վերնագրով մի քննադատական հոդված, որը տեղադրել են թերթի նույնիսկ առաջին էջում: Նման վերնագրի կյանքում առաջին անգամն եմ հանդիպում...

Թերթի ամենավերջում գրում եք. «Տպագրության որակի համար դիմել տպարան»: Այդ ո՞ւմ եք հանձնարարում, ժողովրդի՞ն: Ի՞նչ է, ժողովուրդը ձեր սիմո՞նն է:

Մեկն ասում է.

- Օրհնյալ, տեր:

Տերտերն ասում է.

- Աստվածն օրհնի:

- Բա որ Աստվածը պետք է օրհնի, էլ դու ինչի՞ համար ես, տերտեր:

Հիմա դուք ինչի՞ համար եք:

Թումանյանը շատ ճիշտ է ասում. «Խոսք եք կռվացրել, արին հո չարիք»: Բա դրա համար գրում ու առաջին էջում էլ տպագրում եք «Անպատկառություն»...

ՀԱՅԿԱԶ ՏՈՆՈՅԱՆ
նախկին մանկավարժ եւ լրագրող
Չիմքենդ, Ղազախստան

Ականապատված դիակ

Ապրիլի 20-ին, Մարտակերտի շրջանի Մարաղա գյուղի մոտ դիակների փոխանակման ժամանակ տեղի է ունեցել ուժեղ պայթյուն: Տեղում զոհվել են 4 հայ, իսկ 4-ը ծանր վիրավորվել են: Պայթյունը տեղի է ունեցել այն պահին, երբ զոհված հայերից մեկի հարազատները մոտեցել են դիակին: Նախնական տվյալներով, պայթուցիկ սարքը տեղադրված է եղել դիակի տակ: ■

Ղարաբաղը մտահոգ է

ԼՂՀ-ի պաշտպանության կոմիտեի մամուլի կենտրոնը հաղորդեց, որ մի շարք վայրերում՝ Ֆիզուլիի, Աղդամի, Թար-Թարի, Ջեբրայիլի շրջաններում նկատվում է կենդանի ուժի եւ ռազմական տեխնիկայի կուտակում: Կոմիտեի կարծիքով, դա վկայում է ադրբեջանցիների առաջիկա լայնածավալ հարձակման մասին: Հայերը դա կապում են Ադրբեջանի նախագահի պաշտոնի համար նախընտրական պայքարի սրման հետ: ■

Ադրբեջանի Ժողովրդական ճակատը ողջունում է

«Աֆղանստանի նախագահ Նաջիբուլլայի հեռանալը քաղաքական ասպարեզից խորհրդային կայսրության փլուզման եւս մեկ վկայությունն է», հայտարարեց ԱԺՃ-ի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյը: Նա կոչ արեց համաշխարհային հանրությանը թույլ չտալ Աֆղանստանի տարածքային ամբողջականության խախտումներ: Աֆղանստանի բաժանման գործընթացը, նշեց նա, *«կարող է տարածվել հարեւան երկրներում եւ հանգեցնել բազմաթիվ մարդկային զոհերի»*:

ԱԺՃ-ի ղեկավարի կարծիքով, Աֆղանստանի համար վտանգավոր է նաեւ պայքարը արմատականների եւ ժողովրդավարների միջեւ: Նա ընդգծեց, որ Աֆղանստանի ապագան շատ բանով պայմանավորված է այդ ուժերի միջեւ համաձայնություն ձեռք բերելու գործընթացով: ■

Հրավիրում ենք աշխատանքի

«Ազգ» թերթը եւ ՌԱԿ Մամուլի եւ տեղեկատվության գրասենյակը մշտական աշխատանքի են հրավիրում անգլերեն եւ ֆրանսերեն լեզուներին կատարելապես տիրապետող երիտասարդ լրագրողների (նախընտրաբար տղամարդ):

Դիմումները համապատասխան լեզուներով գրված հակիրճ ինքնակենսագրականով ներկայացնել «Ազգ»-ի խմբագրություն, ապրիլի 23-30-ը, ժամը 11-16-ը, Հարութ Դանիելյանին: Հասցեն՝ Հանրապետության 47, 3-րդ հարկ:

Հեռ. 56.28.63:

Հանրահավաքների խառնաշփոթ, կամ շրջանների բնակիչները գրոհում են Երեւանը

Ապրիլի 20-ի առավոտն անամպ էր: Թվացյալ հանդարտությունը խախտեց աղմուկով ու դղրդյունով Հանրապետության հրապարակ ներխուժած ինքնաթափը, որի թափքում կանգնած մոտ երկու տասնյակի չափ տղամարդիկ վանկարկում էին մեկ «ա-զա-տու-թյուն», մեկ «ան-կա-խու-թյուն»: Թե էլ ի՞նչ անկախություն էր նրանց ուզածը, էլ ո՞ր երկիրը պետք է մեզ ճանաչեր, որ չի ճանաչում, հայտնի չդարձավ: Միտինգավորները «ինքնաթափվեցին» Գերագույն խորհրդի նիստերի դահլիճի դիմաց ու շարունակեցին վանկարկել իրենց պահանջները: Հետագայում լուրեր հասան, որ նրանք իբր Կապանից են, որտեղ սեփականաշնորհման հետեւանքով անասուններ են կոտորվել, եւ նրանք դրա դեմ բողոքելու են եկել Երեւան: Ըստ երեւույթին, երեւի այդպես էլ կար, որովհետեւ մեքենայի վրա մի պլակատ էր փակցված, որից հետաքրքրասերները կարող էին տեղեկանալ, թե զոմ կամ, ասենք, գյուղատնտեսական որեւէ գործիք ձեռք բերելու համար ինչքան կաշառք է պետք տալ: Քիչ անց այս մինի-հանրահավաքի մասնակիցները հանդարտվեցին: Նոր խումբ էր եկել, այս անգամ Արտաշատի շրջանից: Նրանց պահանջներն էլ ոնց որ թե վերաբերում էին Խոսրովի արգելանոցին: Մի ժամանակ տեղահանված գյուղի բնակիչներ էին, որ ուզում էին վերադառնալ. «Մենք Մուշից ենք, Սասունից, Վանից՝ մեզ կրկին գաղթական մի դարձրեք», հաջողվեց կարդալ կարգախոսներից մեկը:

Էլի որոշ ժամանակ անցավ, եւս մի խումբ եկավ, այս անգամ Տաուշից: Ենթադրում ենք, որ սրանք էլ ՀԱԲ-ի «Արանա» ջոկատի ձերբակալված հրամանատար Անդրանիկ Ջուլհակյանի հարազատներն էին, քանի որ որոշ ժամանակ անց այս հանրահավաքը վերածվեց ի պաշտպանություն ՀԱԲ-ի հերթական գործողության:

Այստեղ արդեն նիստերի դահլիճի մուտքը հսկող ոստիկանների նյարդերը չդիմացան: Երեւի համալրում էին խնդրել, որովհետեւ շուտով նրանց օգնության հասան հատուկ ջոկատի տղաները: Ինչ-որ ընդհարում տեղի ունեցավ նրանց ու ՀԱԲ-ականների միջեւ, որի հետեւանքով հանրահավաքականները ողբ ու կոծով, վայնասունով լցվեցին «Երեւան» կինոթատրոնի դիմացի տարածք: Ճիշտ է, քիչ անց վերադարձան ու անարգել մինչեւ երեկո շարունակեցին իրենց պահանջները շարադրել բարձրագույն ընտրովի մարմինների ներկայացուցիչներին: Սրանց մեջ հուսահատ դեգերում էր նարնջագույն ժակետով մի կին, որը վերջին ամիսներին սովորություն է դարձրել ամեն երեկո մուտքի մոտ դիմավորել պատգամավորներին ու մատը սպառնալից թափ տալով նրանց վրա, խոսել. «Տեսեք հա՛, վերջ տվեք պատերազմին»:

Այդ օրը նրան դժվար թե հաջողվեր իրականացնել իր առաքելությունը:

ԱՆՆԱ ԽՈՒՐՇԵԼՅԱՆ

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածքը Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կեդրոնի
ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@